

รายงานสรุปฉบับย่อ (Summary Report)

โครงการศึกษาวิจัย

**เรื่อง การประเมินข้อมูลพื้นฐานระดับชาติด้านธุรกิจ และสิทธิมนุษยชน
(National Baseline Assessment on Business and Human Rights):
นโยบาย กฎหมาย และมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนของประเทศ**

เสนอต่อ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

โดย

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

19 สิงหาคม 2562

รายงานสรุปฉบับย่อ (Summary Report)

โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง
การประเมินข้อมูลพื้นฐานระดับชาติด้านธุรกิจ และสิทธิมนุษยชน
(National Baseline Assessment on Business and Human Rights) :
นโยบาย กฎหมาย และมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนของประเทศ

เสนอต่อ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

โดย

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

19 สิงหาคม 2562

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล.....	1
1.2 ระเบียบวิธีวิจัย	2
1.3 สิทธิมนุษยชนที่มีความเกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ.....	3
บทที่ 2 ช่องว่างปัจจุบัน และกลไกการคุ้มครองทางด้านสิทธิมนุษยชนและการประกอบธุรกิจของภาครัฐที่ควรจะเป็น	5
2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.....	5
2.2 สิทธิผู้ถือหุ้น	6
2.3 สิทธิแรงงาน.....	8
2.4 สิทธิสำหรับธุรกิจในช่วงโซ่อุปทาน	10
2.5 สิทธิชุมชน ที่ดินและสิ่งแวดล้อม	11
2.6 การลงทุนระหว่างประเทศ และบริษัทข้ามชาติ	12
2.7 สิทธิผู้บริโภค	14
2.8 สิทธิประชากรกลุ่มเฉพาะ	15
2.9 ผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชน	15
2.10 ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในกรณีของรัฐวิสาหกิจ.....	16
บทที่ 3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	19
3.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.....	19
3.2 สิทธิผู้ถือหุ้น	19
3.3 สิทธิแรงงาน.....	20
3.4 สิทธิสำหรับธุรกิจในช่วงโซ่อุปทาน	21
3.5 สิทธิชุมชน ที่ดินและสิ่งแวดล้อม	21
3.6 การลงทุนระหว่างประเทศ และบริษัทข้ามชาติ	22
3.7 สิทธิผู้บริโภค	23
3.8 สิทธิประชากรกลุ่มเฉพาะ	23
3.9 ผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชน	24
3.10 ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในกรณีของรัฐวิสาหกิจ.....	25
บรรณานุกรม.....	27
สรุปสาระสำคัญของงานวิจัย	29

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการแห่งชาติว่าด้วยธุรกิจและสิทธิมนุษยชน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดทำการศึกษาข้อมูลฐานและการวิเคราะห์ช่องว่าง (national baseline study and gap analysis) ระหว่างกลไกคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศที่มีอยู่กับข้อกำหนดในหลักการชี้แนะเรื่องสิทธิมนุษยชนสำหรับธุรกิจ (UN Guiding Principles on Business and Human Rights หรือ UNGP) เพื่อสร้างฐานที่น่าเชื่อถือและโปร่งใส วางหมุดหมาย (milestones) เชิงกลยุทธ์ที่ชัดเจน ตรวจสอบว่า กลไกคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศเพียงพอต่อข้อกำหนดใน UNGP หรือไม่อย่างไร มีช่องว่างในประเด็นใดบ้าง มีมาตรการใดที่ยังไม่มีหรือมีไม่เพียงพอ (สฤณี, 2559)

ในแง่นี้ หลักการ UNGP ตามกรอบแนวคิดของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (United Nations Human Rights Council หรือ UNHRC) ได้มีการวางกรอบแนวคิดทางด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชนบน 3 เสาหลัก (United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, 2011) ได้แก่

1. การป้องกัน (Protect) – ภาครัฐมีหน้าที่ในการป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยบุคคลที่สาม
2. การเคารพ (Respect) – ภาคธุรกิจมีหน้าที่ในการเคารพสิทธิมนุษยชน
3. การเยียวยา (Remedy) – การขยายขอบเขตการเข้าถึงให้ผู้ที่ถูกละเมิดทางด้านสิทธิมนุษยชนสามารถเข้าถึงกระบวนการเยียวยา ทั้งในรูปแบบที่ผ่านกระบวนการยุติธรรม และการดำเนินคดีในศาล และรูปแบบที่อยู่นอกเหนือจากกระบวนการยุติธรรมทางศาล เช่น กระบวนการไกล่เกลี่ยนอกศาล

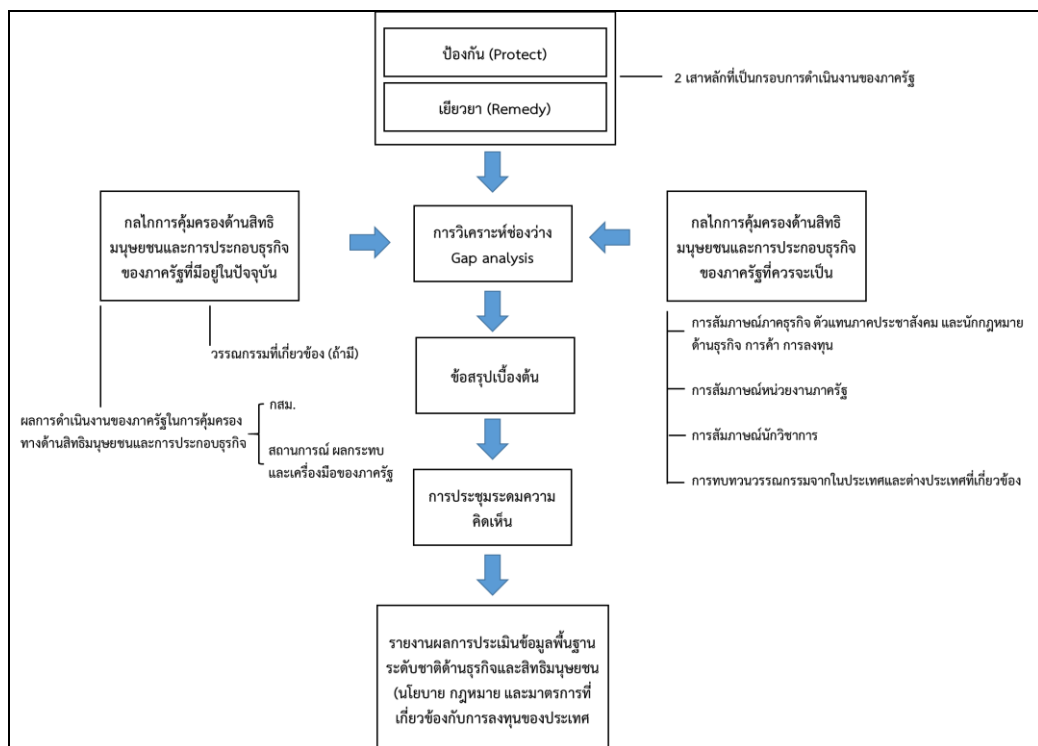
โดยแนวทางในการจัดทำการศึกษาประเมินข้อมูลพื้นฐานฯ ที่สำคัญคือ “การระบุเนื้อหาของการดำเนินการตามหลักการชี้แนะเรื่องสิทธิมนุษยชนสำหรับธุรกิจ หรือ UN Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nation “Protect, Respect and Remedy” Framework (UNGPs) และช่องว่างที่เกิดขึ้นตามหลักการ UNGP ภายใต้เสาหลักที่ 1 (Protect) และเสาหลักที่ 3 (Remedy) ”

ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) จึงเห็นควรให้มีโครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินข้อมูลพื้นฐานระดับชาติด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชน (National Baseline Assessment on Business and Human Rights) : นโยบาย กฎหมาย และมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนของประเทศ” ขึ้นเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ช่องว่างที่เกิดขึ้นของนโยบาย กฎหมาย และมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการลงทุนของประเทศ ตามหลักการ UNGP ทั้งเสาหลักที่ 1 (Protect) และเสาหลักที่ 3 (Remedy) ว่านโยบาย กฎหมาย และมาตรการต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นอุปสรรคหรือเอื้อให้ภาคธุรกิจเคารพสิทธิมนุษยชน และจัดทำเป็นข้อเสนอแนะ มาตรการ หรือแนวทางในการส่งเสริมให้การลงทุนของภาคธุรกิจเคารพสิทธิมนุษยชนและมีการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพหากมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้น ตลอดจนใช้สนับสนุนการทำงานตามกฎหมายของ กสม. ในการตรวจสอบเรื่องร้องเรียน การเฝ้าระวังสถานการณ์สิทธิมนุษยชน และการเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

1.2 ระเบียบวิธีวิจัย

เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ช่องว่างที่เกิดขึ้นของนโยบาย กฎหมาย และมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการลงทุนของประเทศด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชน ตามกรอบแนวคิดทางด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชน บน 3 เสาหลักของ UNGP คณะผู้วิจัยได้แยกการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ (1) การวิเคราะห์ กลไกการคุ้มครองทางด้านสิทธิมนุษยชนและการประกอบธุรกิจของภาครัฐที่มีอยู่ในปัจจุบัน (actual) เทียบกับ (2) กลไกการคุ้มครองทางด้านสิทธิมนุษยชนและการประกอบธุรกิจของภาครัฐที่ควรจะเป็น (desired) เพื่อตอบสนองต่อความต้องการสังคมทางด้านสิทธิมนุษยชนและการประกอบธุรกิจ ซึ่งผลการวิเคราะห์จะทำให้เห็นช่องว่างที่เกิดขึ้นจริงและนำไปสู่ข้อเสนอแนะเพื่อสนับสนุนการพัฒนา กลไกการคุ้มครองทางด้านสิทธิมนุษยชนของภาครัฐต่อไป

แผนภาพที่ 1-1: กรอบแนวคิดและระเบียบวิธีวิจัย

ที่มา: นำเสนอโดยคณะผู้วิจัย

สำหรับการวิเคราะห์ช่องว่าง การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งประกอบไปด้วยการเก็บข้อมูลผ่านวรรณกรรมด้านสิทธิมนุษยชนและการประกอบธุรกิจ ควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลหรือหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านสิทธิมนุษยชนและการประกอบธุรกิจ โดยในขั้นสุดท้าย คณะผู้วิจัยได้ทำการจัดประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อปรับปรุงและพัฒนาผลการศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การสัมภาษณ์และประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้แทนจากภาคส่วนต่าง ๆ คือ (1) ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้แทนจากหน่วยงานของภาครัฐ (2) ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้แทนจากภาคธุรกิจ (3) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (4) ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้แทนจากภาคประชาสังคม ที่ทำงานเกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจและสิทธิมนุษยชน สิทธิชุมชน สิทธิแรงงาน และสิทธิด้านสิ่งแวดล้อม (5) ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้แทนจากสถาบันวิชาการที่เกี่ยวข้อง (6) นักกฎหมายด้านธุรกิจ การค้า การลงทุน

1.3 สิทธิมนุษยชนที่มีความเกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ

ก่อนที่จะพิจารณาในประเด็นของสถานการณ์ที่เป็นอยู่ปัจจุบันจะต้องมีการพิจารณาเสียก่อนว่า ประเด็นทางด้านสิทธิมนุษยชนที่มีความเกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจนั้น มีประเด็นอะไรที่มีความเกี่ยวข้องอยู่บ้าง

ในส่วนนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ประเด็นที่มีความเกี่ยวข้อง โดยเลือกเอาต้นแบบจากงานวิจัย “แผนกลยุทธ์ด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชน ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2562” (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2560) ซึ่งได้มีการระบุถึงสภาพแวดล้อมด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชนไว้อย่างค่อนข้างจะครบถ้วน มาปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผ่านการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์และการจัดทำการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อระดมความคิดเห็น

จากการประมวลประเด็นทางด้านสิทธิมนุษยชนและการประกอบธุรกิจข้างต้น ประเด็นทางด้านสิทธิมนุษยชนและการประกอบธุรกิจเกิดขึ้นได้เมื่อธุรกิจได้ทำการละเมิดสิทธิของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตนเอง ดังนี้

1. การดำเนินธุรกิจที่มีผู้ที่มีความเป็นเจ้าของมากกว่า 1 ราย จะมีความเกี่ยวข้องในลักษณะของการเป็นเจ้าของร่วม หุ้นส่วน หรือ ผู้ถือหุ้น ซึ่งการละเมิดจะมีความเกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้ถือหุ้น
2. การดำเนินธุรกิจที่มีการว่าจ้างแรงงานในกระบวนการผลิต การจำหน่าย หรือการให้บริการ จะมีความเกี่ยวข้องในลักษณะของการบริหารจัดการแรงงานในด้านต่าง ๆ ภายใต้สิทธิแรงงาน
3. การดำเนินธุรกิจที่มีการใช้สินค้าชิ้นกลาง เป็นวัตถุดิบจากผู้ผลิตรายอื่น ๆ หรือจากเกษตรกร จะมีความเกี่ยวข้องในลักษณะของการดูแลจัดการห่วงโซ่อุปทานที่เป็นธรรม และสนับสนุนการเคารพสิทธิมนุษยชนในห่วงโซ่อุปทาน
4. การดำเนินธุรกิจอาจจะส่งผลกระทบต่อชุมชนที่อยู่รอบข้าง หรือก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือได้ว่าเป็นทรัพยากรร่วมของสังคม ซึ่งจะมีความเกี่ยวข้องกับสิทธิชุมชน สิทธิในที่ดินทำกิน และสิ่งแวดล้อม
5. การดำเนินธุรกิจของต่างชาติที่เข้ามาลงทุนในไทย และการดำเนินธุรกิจของคนไทยที่ออกไปลงทุนที่ต่างประเทศ อาจจะมีการเกี่ยวพันกับสิทธิของประชากรนอกอาณาเขตได้ ซึ่งในส่วนนี้จะหมายถึงสิทธิที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนข้ามชาติ
6. การดำเนินธุรกิจจะมีผู้ที่ได้รับสินค้าและบริการ ก็คือ ผู้บริโภค สิทธิของผู้บริโภคจะหมายรวมถึงการได้รับสินค้าและบริการที่เป็นธรรม และการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลไว้อย่างเหมาะสม
7. กลุ่มประชากรเปราะบางที่อาจจะถูกกระทบสิทธิได้หากไม่ได้มีมาตรการเฉพาะมาดูแล เช่น การเลือกปฏิบัติทางเพศ การที่ภาครัฐไม่ได้จ้างผู้พิการในอัตราส่วนตามกฎหมาย ผลกระทบของการลงทุนต่อผู้สูงอายุ เป็นต้น
8. กลุ่มสุดท้ายที่มีความเกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนและการประกอบธุรกิจ จะมีความเกี่ยวข้องในลักษณะของการเป็นตัวแทน (ทั้งของตนเองและของผู้อื่น ๆ) เพื่อชี้เบาะแส ตลอดจนมีส่วนร่วมสนับสนุนให้กระบวนการเฝ้าระวังเกิดขึ้นจริง ซึ่งในกลุ่มนี้จะสามารถแยกออกได้เป็น ผู้รายงานข้อมูล (whistleblower) ซึ่งเป็นผู้นำข้อมูลภายในองค์กรออกมาสู่สาธารณะ และผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับการช่วยเหลือทางด้านสิทธิมนุษยชนโดยตรง เช่น การช่วยเหลือกลุ่มด้อยโอกาส เป็นต้น

ประเด็นทางด้านสิทธิมนุษยชนและการประกอบธุรกิจ จึงสามารถสรุปรวมเป็นสิทธิที่สำคัญได้ทั้งสิ้น 9 สิทธิ ได้แก่ (1) สิทธิผู้ถือหุ้น (2) สิทธิแรงงาน (3) สิทธิสำหรับธุรกิจในช่วงโซ่อุปทาน (4) สิทธิชุมชน ที่ดิน และสิ่งแวดล้อม (5) การลงทุนระหว่างประเทศและบริษัทข้ามชาติ (6) สิทธิผู้บริโภค (7) สิทธิประชากร กลุ่มเฉพาะ (8) ผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชน (9) ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในกรณีของรัฐวิสาหกิจ

บทที่ 2

ช่องว่างปัจจุบัน และกลไกการคุ้มครองทางด้านสิทธิมนุษยชนและการประกอบธุรกิจ ของภาครัฐที่ควรจะเป็น

2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ช่องว่างปัจจุบัน

ช่องว่างกลุ่มแรก เป็นช่องว่างที่เกิดขึ้นจากขอบเขตอำนาจการบังคับใช้ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งให้ความคุ้มครองเฉพาะคนไทยที่อยู่ในประเทศไทยเป็นสำคัญ จึงส่งผลทำให้

1. ขอบเขตการครอบคลุมไม่ถึงคนต่างด้าวที่ทำงานในไทย โดยคนต่างด้าวที่ทำงานในไทยจะได้รับการคุ้มครองเฉพาะที่มีบทบัญญัติเอาไว้ในกฎหมายที่ชัดเจนเท่านั้น อาทิ เช่น กฎหมายแรงงานที่ไม่มีการเลือกปฏิบัติระหว่างแรงงานไทยและแรงงานต่างด้าว

2. ขอบเขตเชิงพื้นที่ที่ไม่มีอำนาจบังคับใช้นอกราชอาณาจักร ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจได้ 2 รูปแบบ คือ ธุรกิจไทยที่ไปลงทุนในต่างประเทศมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในต่างประเทศ และ คนไทยที่ทำงานอยู่ต่างประเทศถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนภายใต้กฎระเบียบ ข้อกฎหมาย หรือข้อกำหนดต่างประเทศ ซึ่งทั้งสองกรณี กลไกการคุ้มครองจะขึ้นอยู่กับกฎหมายของต่างประเทศในการคุ้มครอง

ช่องว่างในกลุ่มที่สอง เกิดขึ้นจากสาระสำคัญของบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญตามมาตรา 25 และ มาตรา 26 ซึ่งมีประเด็นช่องว่างที่สำคัญ ดังนี้

1. แม้ว่าการกำหนดสิทธิในรูปแบบของข้อจำกัด (negative list) จะทำให้สิทธิที่ไม่ถูกระงับทั้งหมดได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย แต่การที่ไม่ระบุสิทธิเอาไว้อย่างชัดเจนก็อาจจะทำให้เกิดปัญหาในแง่ปฏิบัติ โดยในประการแรก สิทธิที่ได้รับความคุ้มครองจะมีความชัดเจน และอาจจะทำให้ประชาชนไม่แน่ใจว่าตนเองได้รับการคุ้มครองในประเด็นใดบ้าง รวมทั้งอาจจะทำให้ประชาชนถูกละเมิดสิทธิจากความไม่รู้ตัวตนเองมีสิทธิได้ ประการที่สอง การไม่ระบุสิทธิอย่างชัดเจนยังทำให้ประชาชน รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐเองต่างก็ไม่แน่ใจและไม่ทราบว่าหน่วยงานใดที่ทำหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิดังกล่าว จนอาจจะทำให้สิทธิบางประการไม่ได้รับการคุ้มครองในภาคปฏิบัติ

2. ตามมาตรา 26 มีการบัญญัติให้ข้อบัญญัติที่จำกัดสิทธิของประชาชนต้องมีการระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้นไว้ด้วย ซึ่งในภาคปฏิบัติไม่พบว่าภาครัฐได้มีการคำนึงถึงประเด็นทางด้านสิทธิมนุษยชนและไม่ได้มีการดำเนินการระบุเหตุผลที่ชัดเจนเมื่อมีการออกข้อบัญญัติใหม่ ๆ ออกมา

3. มาตรา 25 และ 26 ได้มีข้อความบัญญัติที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิ 2 ข้อความ คือ สิทธิบางประการจะถูกระงับแม้ว่าจะไม่ได้ถูกระงับไว้ตามกฎหมาย ข้อกฎหมาย หรือข้อกำหนดต่าง ๆ หากสิทธิดังกล่าวกระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ หรือส่งผลเสียต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น และข้อบัญญัติที่จำกัดสิทธิของประชาชน จะต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างเกินเหตุสมควร หรือกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล ทั้งสองข้อความมีส่วนสำคัญอย่างมากในการ

กำหนดสิทธิที่ประชาชนพึงมี อย่างไรก็ตาม ข้อความดังกล่าวยังมีปัญหาความไม่ชัดเจนในแง่ของภาคปฏิบัติ เช่น อะไรคือสิทธิที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความมั่นคงของรัฐ หรือ อะไรที่ถือว่าเป็นการจำกัดสิทธิอย่างเกินเหตุสมควร จึงเป็นช่องว่างที่อาจจะนำมาสู่ปัญหาการตีความเรื่องสิทธิที่พึงมีของประชาชนได้ อีกทั้งการออกบทบัญญัติต่าง ๆ ยังไม่ได้มีการระบุเหตุผลของการจำกัดสิทธิที่ชัดเจน จึงทำให้เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิของประชาชนโดยการออกกฎหมายได้มากยิ่งขึ้น

กลไกที่ควรจะเป็น

1. ควรมีหน่วยงานที่ช่วยดูแลสิทธิในกรณีที่อยู่นอกเหนือขอบเขตอำนาจบังคับของรัฐธรรมนูญ เพื่อให้แน่ใจว่าคนไทยที่อยู่ต่างประเทศและคนต่างด้าวที่อยู่ในไทยจะได้รับการคุ้มครองเรื่องสิทธิในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ และการลงทุนของธุรกิจไทยในต่างประเทศควรที่จะมีองค์กรที่กำกับดูแลให้มีการเคารพสิทธิมนุษยชน

2. รัฐธรรมนูญควรที่จะกำหนดสิทธิที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจและสิทธิมนุษยชนอย่างครอบคลุมและครบถ้วนตามหลักสากล เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ถึงสิทธิที่ตนเองมีอย่างชัดเจน และทำให้เกิดความชัดเจนในเรื่องของหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ดูแลในสิทธิต่าง ๆ

3. ภาครัฐควรที่จะมีกลไกในการดูแลติดตามให้การออกกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ มีการคำนึงถึงมิติทางด้านสิทธิมนุษยชนและไม่ได้มีการละเมิดสิทธิเกินจำเป็น ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญที่ช่วยในการคุ้มครองมิให้ภาครัฐเองเป็นผู้ละเมิดสิทธิผ่านการออกกฎระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกฎหมายใด ๆ อย่างเกินความสมเหตุสมผล

4. ควรมีหน่วยงานที่พิจารณาความเหมาะสมในการตีความข้อจำกัดและข้อยกเว้นเรื่องสิทธิแห่งรัฐธรรมนูญในมาตรา 25 และ 26 เพื่อให้เกิดความชัดเจนในภาคปฏิบัติ

2.2 สิทธิผู้ถือหุ้น

ช่องว่างปัจจุบัน

1. ปัญหาการอาศัยข้อมูลที่ไม่เท่าเทียมกัน หรือ ข้อมูลลวงเพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากผู้ถือหุ้น เป็นปัญหาที่ถูกพิจารณาว่าสำคัญเนื่องจากเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อย และบางครั้งความเสียหายจะเกิดขึ้นในวงกว้าง (โดยพิจารณาจากจำนวนนักลงทุนที่ได้รับผลกระทบ) เช่น การปกปิดข้อมูลไม่ส่งงบการเงินตามกำหนด การจงใจบิดเบือนข้อมูลฐานะการเงินของธุรกิจ การอาศัยข้อมูลภายในเพื่อการค้าได้เปรียบในการซื้อขายหุ้น ตลอดจนการปล่อยข่าวลือต่าง ๆ เพื่อปั่นราคาหุ้น

2. ปัญหานักลงทุนรายย่อยมีสัดส่วนการลงทุนในระดับสูงเมื่อเทียบกับนักลงทุนกลุ่มกองทุน ประเด็นนี้เป็นประเด็นปัญหาพื้นฐานที่นำไปสู่ความเสี่ยงที่จะถูกละเมิดของผู้ถือหุ้น เนื่องจากนักลงทุนรายย่อยมักจะมีเวลาและความชำนาญในการลงทุนที่น้อยกว่าผู้ที่ทำงานมืออาชีพ ดังนั้น การที่สัดส่วนการลงทุนของไทยในตลาดหุ้นยังดำเนินการอยู่ภายใต้การดูแลของนักลงทุนรายย่อย หรือก็คือนักลงทุนดูแลด้วยตนเองจึงสะท้อนความเสี่ยงที่จะถูกละเมิดสิทธิผู้ถือหุ้นที่มากขึ้น

3. ปัญหาการโกงในลักษณะของแชร์ลูกโซ่ เป็นปัญหาที่มีขนาดใหญ่โดยพิจารณาจากความเสียหายทางตัวเงินที่เกิดขึ้นและจำนวนผู้ที่ได้รับผลกระทบ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการลงทุนที่ไม่ได้มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่แท้จริง และกลายเป็นการลงทุนที่สูญเสียสำหรับผู้ลงทุนตามมาทีหลัง

4. ปัญหาความซับซ้อนของการลงทุนสมัยใหม่ ซึ่งทำให้เกิดความเสี่ยงที่จะเป็นการโกงในลักษณะของแชร์ลูกโซ่ แต่ในขณะเดียวกันก็อาจจะเป็นกรณีที่มีการลงทุนเกิดขึ้นอย่างแท้จริง แต่รูปแบบการลงทุนมีความเสี่ยงค่อนข้างสูง และเป็นธุรกิจสมัยใหม่ที่เข้าใจได้ยาก แม้กระทั่งกลไกการกำกับดูแลก็ยังไม่มีความชัดเจน อาทิ เช่น การลงทุนในสกุลเงิน Cryptocurrency (Initial Coin Offering) การลงทุนผ่านระบบคราวด์ฟันดิง (crowdfunding) การลงทุนในรูปแบบคราวด์ซอสซิง (crowdsourcing) เป็นต้น

5. ปัญหาการขาดความชัดเจนในเรื่องของแนวปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเคารพสิทธิผู้ถือหุ้นในทุกมิติ เป็นปัญหาพื้นฐานที่เกิดขึ้นเนื่องจากธุรกิจอาจจะไม่มั่นคงแบบว่าการดำเนินกิจการที่เคารพสิทธิของผู้ถือหุ้นอย่างแท้จริงจะต้องดำเนินการอย่างไรบ้าง จึงอาจจะไม่ได้ดำเนินการอย่างครบถ้วนแม้ว่าธุรกิจจะมีเจตนาที่จะเคารพของผู้ถือหุ้นก็ตาม ประเด็นปัญหานี้สามารถพิจารณาได้ว่าเป็นปัญหาพื้นฐานที่ควรจะต้องได้รับการดูแลแก้ไข

6. กระบวนการเยียวยาเมื่อผู้เสียหายได้รับผลกระทบในปัจจุบัน ผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิยังคงต้องดำเนินการฟ้องด้วยตนเองทางแพ่ง ซึ่งต้องใช้ระยะเวลานาน และในหลายกรณีไม่ได้รับความเป็นธรรม อาทิ เช่น เกิดปัญหาการเก็บรวบรวมหลักฐานข้อมูลไม่ทันทำให้ไม่สามารถที่จะฟ้องทันอายุความ เกิดปัญหาผู้ที่เป็นจำเลยหนีคดีไปต่างประเทศ ปัญหาการพิจารณาคดีที่ยาวนานจนทำให้จำเลยเสียชีวิตก่อนที่จะมีการจ่ายค่าเสียหาย เป็นต้น

กลไกที่ควรจะเป็น

1. กลไกการควบคุมโดยตรงผ่านการบังคับใช้กฎหมาย หมายถึง การปรับกฎหมายกฎระเบียบเพื่อให้เกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมายที่จะกระทำผิด คือ การเพิ่มโทษปรับแพ่ง การเพิ่มโทษทางอาญาสำหรับบางกรณีที่เป็ความผิดอย่างจงใจและเจตนาให้เกิดความเสียหาย เช่น การปั่นหุ้น

2. กลไกการควบคุมทางอ้อมผ่านหลักปฏิบัติที่ดี หมายถึง การปรับมาตรฐานของธุรกิจให้มีความชัดเจนมากขึ้นในการเคารพสิทธิมนุษยชน โดยแยกสิทธิของผู้ถือหุ้นออกมาเป็นอีกหนึ่งหมวดอย่างชัดเจน คือ การสร้างต้นแบบ Shareholder due diligence เพื่อสร้างความชัดเจนถึงแนวทางปฏิบัติที่ดีสำหรับการเคารพผู้ถือหุ้นอย่างรอบด้าน และการสร้างมาตรฐานเพื่อประเมินธุรกิจว่าได้มีการดำเนินการตาม

3. กลไกการหนุนเสริมการลงทุนทางเลือกเพื่อคุ้มครองนักลงทุนทางอ้อม โดยสนับสนุนให้ลงทุนผ่านผู้ลงทุนที่มีความชำนาญการ ซึ่งผู้ลงทุนดังกล่าวในกรณีของประเทศไทย จะถูกกำกับดูแลตามมาตรฐานวิชาชีพซึ่งเป็นมาตรฐานสากล

4. กลไกการให้ความรู้และช่วยตรวจสอบการลงทุนสำหรับการลงทุนในธุรกิจสมัยใหม่ และการลงทุนที่มีลักษณะแชร์ลูกโซ่ ประกอบด้วยการเพิ่มนิยามของเขตของการลงทุนในลักษณะของแชร์ลูกโซ่ให้มีความชัดเจนและครอบคลุมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องให้มากยิ่งขึ้น และวางมาตรฐานและกฎระเบียบต่าง ๆ ในการดูแลสิทธิผู้ถือหุ้นในกรณีของการลงทุนในธุรกิจสมัยใหม่

5. กลไกการเยียวยาผ่านการสร้างกองทุนคุ้มครองผู้ลงทุน เพื่อที่จะให้ผู้ลงทุนได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นในระยะเวลาอันสั้น

6. กลไกการฟ้องแทน หมายถึง การที่ภาครัฐมีหน้าที่ในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงอาจจะมีเหมาะสมถ้าภาครัฐจะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนที่ได้รับความเสียหาย ในการที่จะสั่งฟ้องคดีแบบกลุ่ม (class action) ซึ่งนอกจากจะช่วยให้เกิดความสะดวก รวดเร็วมากยิ่งขึ้นแล้ว ยังช่วยลดต้นทุนของประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมจากการถูกละเมิดสิทธิอีกด้วย

2.3 สิทธิแรงงาน

ช่องว่างปัจจุบัน

1. การละเมิดสิทธิแรงงานด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านค่าจ้าง ชั่วโมงทำงาน ค่าตอบแทน ค่าชดเชย ความปลอดภัยในที่ทำงาน สาเหตุสำคัญอาจเป็นเพราะกลไกในการบังคับใช้กฎหมายไม่เพียงพอ เช่น จำนวนพนักงานตรวจแรงงานที่มีทั่วประเทศเพียงประมาณ 770 กว่าคน แต่จำนวนแรงงานทั่วประเทศมีมากถึงประมาณ 38 ล้านคน และสถานประกอบการอีกจำนวนมาก จึงอาจทำให้ไม่สามารถให้ความคุ้มครองได้ทั่วถึง นอกจากนี้ อาจมีสาเหตุมาจากการที่ผู้ประกอบการและแรงงานไม่มีข้อมูล หรือความเข้าใจที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะโยงกับประเด็นปัญหาต่อไป

2. กฎหมายบางฉบับยังมีขอบเขตการบังคับใช้ที่ไม่เหมาะสมกับสภาพการจ้างงานและทำงานในปัจจุบัน เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ใช้บังคับกับแรงงานทั่วไป แม้จะมีข้อยกเว้นบังคับใช้แก่แรงงานบางประเภท แต่มีความเป็นไปได้ที่ยังมีแรงงานในอุตสาหกรรมหรือประเภทกิจการอื่นที่ไม่สามารถบังคับใช้ได้ โดยเฉพาะกับกิจการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่อาจไม่สามารถปฏิบัติตามได้ หรือประเด็นการคุกคามทางเพศในที่ทำงาน ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 คุ้มครองเฉพาะกรณีการคุกคามทางเพศโดยนายจ้างต่อลูกจ้างทั้งนั้น ไม่รวมการคุกคามระหว่างลูกจ้างด้วยกัน ซึ่งจะเป็นปัญหากรณีลูกจ้างไทย กับแรงงานข้ามชาติ และแรงงานหญิง กับแรงงานชาย ซึ่งความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมไม่เท่ากัน นอกจากนี้ ยังไม่ให้ความคุ้มครองการคุกคามโดยบุคคลที่สาม เช่น ลูกค้า หรือเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งบางกรณีนายจ้างอาจบังคับให้ลูกจ้างยอมเพื่อแลกกับผลประโยชน์

3. การหาจุดสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิแรงงาน กับการส่งเสริมการประกอบธุรกิจ ซึ่งในอนาคตจะมีแนวโน้มปัญหาที่เกี่ยวข้องกับแรงงานที่สืบเนื่องจากการเกิดขึ้นของธุรกิจใหม่ เทคโนโลยีใหม่ และความไม่แน่นอนของตลาดและเศรษฐกิจโลกที่จะส่งผลต่อการปรับตัวของรัฐบาล ผู้ประกอบการ และแรงงาน เช่น การถูกเลิกจ้างอันเนื่องมาจากการใช้เครื่องจักร การเลิกกิจการหรือย้ายฐานการผลิตเพราะผลจากสงครามการค้า หรือการทำงานรูปแบบใหม่ เช่น ทำงานผ่าน platform ซึ่งอาจทำให้สถานะการจ้างงานไม่ชัดเจน แนวโน้มปัญหาในอนาคตเหล่านี้ไม่สามารถออกกฎหมายมาป้องกันไว้ก่อนได้ เพราะการออกกฎหมายต้องมีหลักฐานชัดเจนเชิงประจักษ์ว่าถ้าไม่มีการควบคุมกำกับจะเกิดผลกระทบในทางเสียหาย

4. ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของลูกจ้างชั่วคราวของหน่วยงานของรัฐ กรณีที่หน่วยงานของรัฐทำ “สัญญาจ้างเหมาบริการ” กับบุคคลภายนอก มีปัญหาว่าบุคคลภายนอกจะได้รับความคุ้มครองจากกองทุนประกันสังคมหรือไม่ ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่า แม้สัญญาจะระบุชื่อไว้ว่าเป็นสัญญาจ้างเหมาบริการและระบุเรียกคู่สัญญาว่า ผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างก็ตาม แต่นิติสัมพันธ์ของคู่สัญญาต้องพิจารณาตามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพการจ้างที่เกิดขึ้นเป็นกรณีไป ในกรณีที่สภาพการจ้างมีลักษณะเป็นการจ้างแรงงานตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 575 นิติสัมพันธ์ย่อมเป็นในลักษณะของนายจ้างและลูกจ้างตามนิยามของมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 การที่หน่วยงานของรัฐไม่ขึ้นทะเบียนลูกจ้างเพื่อสิทธิประโยชน์จากกองทุนประกันสังคม จึงเป็นการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด และอาจกล่าวได้ว่าสัญญาจ้างเหมาบริการของหน่วยงานของรัฐในบางลักษณะอาจเป็นสัญญาจ้างทำของอำพรางสัญญาจ้างแรงงานเพื่อหลีกเลี่ยงที่จะไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533

นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการเลิกจ้างก่อนครบระยะเวลาการจ้าง กรณีที่หน่วยงานของรัฐทำสัญญาจ้างลูกจ้างชั่วคราวเนื่องจากกรอบอัตรากำลังที่มีในขณะนั้นไม่เพียงพอ นำสู่ปัญหาว่าหากต่อมาหน่วยงานของรัฐได้รับการจัดสรรกรอบอัตรากำลังเพิ่มเติมจะทำให้สัญญาจ้างพนักงานราชการผู้อื่นมาแทนที่ตำแหน่งลูกจ้าง

ชั่วคราว และเลิกจ้างลูกจ้างชั่วคราวก่อนครบระยะเวลาการจ้างเป็นการกระทำที่ขัดด้วยกฎหมายหรือไม่ ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่า การเลิกจ้างลูกจ้างชั่วคราวเป็นดุลพินิจของส่วนราชการที่จะพิจารณาตามความเหมาะสมและเป็นธรรมตามหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติ นอกจากนี้สัญญาจ้างที่กำหนดให้สัญญาสิ้นสุดลงเมื่อผู้ว่าจ้างบอกเลิกสัญญาจ้างเมื่อมีการยุบหรือเลิกตำแหน่งหรือยุบส่วนงาน ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของอัตราตำแหน่งลูกจ้างชั่วคราวเป็นอัตราตำแหน่งพนักงานราชการตามกรอบอัตรากำลังที่กำหนด มีผลเป็นการเลิกตำแหน่งลูกจ้างชั่วคราว การที่หน่วยงานของรัฐบอกเลิกสัญญาจ้างลูกจ้างชั่วคราวก่อนสิ้นสุดสัญญา เนื่องจากมีการเลิกตำแหน่งดังกล่าวจึงเป็นไปโดยชอบตามเงื่อนไขของสัญญาจ้าง มิได้กระทำความผิดสัญญา ไม่จำต้องชดเชยค่าเสียหาย

มากไปกว่านั้น ยังมีส่วนของสัญญาจ้างเหมาค่าแรงที่นิยมจ้างในการทำธุรกิจสมัยใหม่ในปัจจุบัน แม้พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2551 มาตรา 11/1 กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้นายจ้างต้องดูแลให้ลูกจ้างแรงงานกลุ่มรับจ้างเหมาค่าแรงกับแรงงานที่เป็นลูกจ้างประจำทั้งสองกลุ่มได้รับสิทธิประโยชน์และสวัสดิการที่เป็นธรรมโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ หากแต่งงานวิจัยผลสำรวจลูกจ้างเหมาค่าแรงของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยได้ (2556) พบว่า ปัจจุบันยังมีการจ้างงานลูกจ้างเหมาค่าแรงกระจายอยู่ทั่วไป เมื่อสอบถามลูกจ้างเหมาค่าแรงถึงข้อดีของการเป็นลูกจ้างผ่านบริษัทผู้รับเหมาค่าแรงส่วนใหญ่จะให้คำตอบว่าบริษัทผู้รับเหมาค่าแรงช่วยให้ได้งานเร็ว ในทางตรงกันข้าม ข้อเสียของการเป็นลูกจ้างผ่านบริษัทผู้รับเหมาค่าแรงที่ลูกจ้างส่วนใหญ่ให้ตอบคือ การได้รับค่าจ้างและสวัสดิการน้อยกว่าลูกจ้างประจำ มีความแตกต่างในการรับสวัสดิการในแง่รายได้อื่น ๆ เช่น ค่าทำงานล่วงเวลา ค่าทำงานเป็นกะ เบี้ยขยัน ค่าครองชีพ ค่าอาหาร ค่าเดินทาง ค่าเช่าบ้าน และสวัสดิการที่ไม่ใช่ตัวเงิน

5. ปัญหาการบังคับคดีในกรณีที่นายจ้างไม่จ่ายค่าจ้าง หรือเงินที่เป็นสิทธิของลูกจ้างตามกฎหมาย ลูกจ้างสามารถขอรับเงินจากกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างซึ่งจะไปเรียกเก็บจากนายจ้างในภายหลังได้ ซึ่งประเด็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้น คือ บุริมสิทธิในค่าภาษีอากรตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นบุริมสิทธิสามัญลำดับที่ 3 ตามมาตรา 253 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในกรณีที่มีบุริมสิทธิสามัญหลายรายแย้งกัน บุริมสิทธิสามัญในลำดับต้นย่อมได้รับการชำระหนี้ก่อน ตามหลักในมาตรา 277 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มากไปกว่านั้น ในกรณีที่มีเจ้าหนี้ซึ่งทรงบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นบุริมสิทธิพิเศษ เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิพิเศษย่อมได้รับชำระหนี้ก่อน ดังนั้น ในกรณีที่กองทรัพย์สินของนายจ้างมีไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ทั้งหมดที่มีอยู่ ลูกจ้างหรือกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างอาจไม่ได้รับชำระหนี้

กลไกที่ควรจะเป็น

1. เพิ่มกลไกการบังคับใช้กฎหมาย เช่น จำนวนพนักงานตรวจแรงงาน โดยอาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รัฐอื่นให้สามารถทำหน้าที่พนักงานตรวจแรงงานโดยมีคำตอบแทนพิเศษตามสมควร หรือนับเป็นผลงานในหน่วยงานที่สังกัดได้ อนึ่ง ควรตั้งเกณฑ์การตรวจต่อปีไว้ด้วย หากพนักงานตรวจแรงงานตรวจได้เกินเกณฑ์ก็ควรให้คำตอบแทนพิเศษ

2. สหภาพแรงงานควรได้รับการสนับสนุนให้มีความเข้มแข็งและสามารถเป็นตัวแทนแรงงานทุกกลุ่มได้ ผ่านการมีคณะกรรมการหรือผู้นำที่มาจากแรงงานหลากหลายกลุ่ม เช่น แรงงานหญิง แรงงานข้ามชาติ รวมถึง ควรพิจารณาให้สัตยาบันและปฏิบัติตามอนุสัญญาพื้นฐานของ ILO คือ อนุสัญญาว่าด้วยเสรีภาพในการสมาคมและการคุ้มครองสิทธิในการรวมตัว (Freedom of Association and Protection of the Right to Organise Convention, 1948, No. 87 หรือ C087) และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิในการร่วมเจรจาต่อรอง (Right to Organise and Collective Bargaining Convention, 1949, No. 98 หรือ C098)

3. ปรับแก้พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 มีบทบัญญัติที่เป็นการเลือกปฏิบัติ เช่น ให้เฉพาะผู้มีสัญชาติไทยสามารถจัดตั้งสหภาพแรงงานและเป็นกรรมการสหภาพแรงงาน มีบทกำหนดโทษอาญาสำหรับการนัดหยุดงาน

4. ปรับแก้พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มุ่งให้ความคุ้มครองลูกจ้างจากการถูกละเมิดโดยนายจ้างเท่านั้น ไม่ครอบคลุมถึงการถูกละเมิดโดยเพื่อนร่วมงาน เช่น มาตรา 16 ที่ห้ามการคุกคามทางเพศในที่ทำงาน คุ้มครองเฉพาะกรณีนายจ้าง-ลูกจ้างเท่านั้น ไม่รวมการคุกคามระหว่างลูกจ้างด้วยกัน หรือบุคคลที่สาม เช่น ลูกค้า หรือเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว นายจ้างควรมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการทำให้สภาพแวดล้อมการทำงานของลูกจ้างปลอดภัยจากการถูกละเมิดและคุกคามไม่ว่าจากบุคคลใด กฎหมายคุ้มครองแรงงานดังกล่าวจึงควรระบุให้เป็นหน้าที่ของนายจ้างในการออกข้อบังคับในการทำงานว่าพฤติกรรมใดไม่ควรกระทำในที่ทำงาน และบทลงโทษขั้นสูงสุดหากมีการฝ่าฝืน

5. ประสานการทำงานกับหน่วยงานและภาคส่วนอื่น รวมถึงต่างประเทศอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะกรณีแรงงานข้ามชาติ ซึ่งมีกฎระเบียบในการเข้าเมือง หางาน และทำงานเพิ่มเติมจากแรงงานทั่วไป ต้องมีการประสานงานกับหน่วยงานในไทยและต่างประเทศในการให้ความคุ้มครอง เช่น กรณีการจ้างแรงงานข้ามชาติ หากมีการละเมิดแรงงานโดยนายหน้าต่างชาติ ก็ต้องมีการประสานกับประเทศต้นทางให้เอาผิดหรือติดตามผู้กระทำการละเมิด

6. จัดตั้งคณะทำงานประจำที่มีตัวแทนจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ นายจ้าง ลูกจ้าง และนักวิชาการที่จะช่วยนำเสนอ พิจารณา และจัดทำข้อเสนอในการรองรับประเด็นปัญหาที่มีแนวโน้มจะส่งผลกระทบต่อสภาพการทำงานในอนาคต

2.4 สิทธิสำหรับธุรกิจในช่วงโซ่อุปทาน

ช่องว่างปัจจุบัน

1. ปัญหาที่ยังเกี่ยวเนื่องกับเกษตรพันธสัญญาฉบับใหม่ ซึ่งเกิดขึ้นในกระบวนการใกล้เคียงที่มักจะพบว่าการใกล้เคียงยังมีความไม่เท่าเทียมในอำนาจการเจรจา โดยเกษตรกรมักจะเป็นฝ่ายเสียเปรียบและควรจะมีกลไกการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรในกระบวนการใกล้เคียง ปัญหานี้เป็นปัญหาพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้กระบวนการเยี่ยวยามีประสิทธิภาพ

2. การค้าที่ไม่เป็นธรรม พบว่ามีปัญหามากขึ้นเรื่อย ๆ ส่วนหนึ่งเนื่องจากพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าได้มีการปรับปรุงเป็นฉบับใหม่ ซึ่งพบว่ามีปัญหา (1) การรักษาความเหมาะสมระหว่างกฎระเบียบกฎหมายตาม พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า กับผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับอย่างแท้จริง (2) ปัญหาในเรื่องของนิยามของการกระทำความผิด (3) ปัญหาการเข้ามาคุมตลาดของทุนจีน (4) ปัญหาการตรวจสอบนโยบายภาครัฐ และการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจว่ามีการเคารพสิทธิในช่วงโซ่อุปทานมากน้อยเพียงใด

3. การผลักดันให้เกิดการเคารพสิทธิมนุษยชนในช่วงโซ่อุปทาน ในส่วนนี้จะเห็นความพยายามเป็นอย่างมากของธุรกิจส่งออกขนาดใหญ่ของไทยที่ส่งออกไปยังประเทศปลายทางที่มีการคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนในช่วงโซ่อุปทาน ในการผลักดันการเคารพสิทธิมนุษยชนในช่วงโซ่อุปทาน เช่น กรณีของประมง (Illegal, Unreported and Unregulated Fishing หรือ IUU) ซึ่งประเทศไทยได้มีการผลักดันเป็นวาระสำคัญของประเทศและได้ทำให้ปัญหาเบาบางลงแล้ว แต่ปัญหาที่ยังคงมีอยู่ คือ การผลักดันให้เกิดการเคารพสิทธิ

มนุษยชนในห่วงโซ่อุปทานสำหรับกลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตัวแทนด้านการโฆษณาที่เป็นหนึ่งในแรงผลักดันให้เกิดการละเมิดสิทธิ อาทิ เช่น บุคคลที่มีชื่อเสียงที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการโฆษณาให้เกิดการเข้าใจผิด โดยทำการโฆษณาอวดอ้างสรรพคุณของสินค้า และไม่ตระหนักต่อการเคารพสิทธิมนุษยชนมองเพียงว่าตนเองเป็นเพียงผู้ที่ถูกว่าจ้าง ไม่มีความเกี่ยวข้องที่จะต้องส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชนแต่อย่างใด

กลไกที่ควรจะเป็น

1. ให้ความรู้กับเกษตรกรเกี่ยวกับ พระราชบัญญัติเกษตรพันธสัญญา เพื่อให้เกษตรกรเข้าใจและได้รับประโยชน์จาก พ.ร.บ. ฉบับนี้
2. สนับสนุนเกษตรกรในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพื่อช่วยเหลือให้เกษตรกรได้รับความเป็นธรรมในกระบวนการไกล่เกลี่ย
3. กลไกการพิจารณาความเหมาะสมของการบังคับใช้กฎระเบียบ กฎหมายตาม พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า กับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับสังคม เพื่อให้การพิจารณาบังคับใช้กฎหมายมีความเหมาะสม และเกิดประโยชน์กับสังคมมากที่สุด
4. กลไกการพัฒนาปรับปรุง พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าให้มีความครอบคลุม และสามารถรองรับรูปแบบการแทรกแซงการแข่งขันที่มีความซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ ได้
5. กลไกการศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง เพื่อประเมินและหามาตรการรองรับการเข้ามาคุมตลาดของทุนจีน
6. การปรับปรุงกฎหมายให้มีบทลงโทษที่มีความเหมาะสมและรุนแรงมากยิ่งขึ้น และสนับสนุนการสร้างความตระหนักให้กับผู้ที่เสี่ยงที่จะกระทำความผิดภายใต้ห่วงโซ่อุปทาน
7. กลไกการประเมินคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าเพื่อสร้างแรงจูงใจให้พิจารณาปัญหาการดำเนินการของภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ

2.5 สิทธิชุมชน ที่ดินและสิ่งแวดล้อม

ช่องว่างปัจจุบัน

1. ปัญหาข้อพิพาทในการเวนคืนที่ดินเพื่อนำไปใช้เอกชนใช้ โดยสาระสำคัญของปัญหาจะอยู่ที่การพิจารณาในมุมมองที่สมดุลระหว่างสิทธิในการใช้ที่ดินแบบดั้งเดิม กับสิทธิในการพัฒนา โดยในด้านหนึ่งจะมีกลุ่มคนที่มีสิทธิเดิมที่ได้รับผลกระทบ แต่ในอีกด้านหนึ่งการเวนคืนที่ดินเพื่อการพัฒนาก็นำไปสู่ผลประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม
2. ธุรกิจมีการดำเนินธุรกิจที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม โดยมากธุรกิจมักจะอาศัยช่องโหว่ที่ระบบตรวจสอบของภาครัฐยังมีความล่าช้าและไม่ทันการอยู่ ทำให้กลไกการตรวจสอบยังมีความผิดพลาดไม่สามารถที่จะดูแลคุ้มครองสิทธิของสิ่งแวดล้อมและที่กระทบต่อสิทธิชุมชนได้อย่างดีพอ
3. ปัญหาการยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายภายใต้รัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดย คสช. ได้มีการใช้อำนาจความเป็นรัฐาธิปัตย์ในการกำหนดกฎระเบียบการดำเนินการหลายประการที่ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม

4. ปัญหาการผลักดันกฎหมายในรัฐบาล คสช. โดยที่ไม่ได้มีการรับฟังความคิดเห็นอย่างรอบด้าน ทำให้กฎหมายที่ผลักดันออกมามีความเสี่ยงที่จะไม่สามารถที่จะคุ้มครองและเยียวยาสิทธิชุมชน สิทธิที่ดินและสิทธิสิ่งแวดล้อมได้มากพอ

5. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พบว่าสิทธิทางด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญหายไป เช่น สิทธิในการดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี สิทธิในการมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

6. ปัญหาในกระบวนการ EIA และการบังคับใช้ โดยในส่วนแรกจะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในขั้นตอนการทำ EIA ที่อาจจะยังขาดระเบียบบางประการที่ทำให้การทำ EIA ไม่ได้มีการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เช่น การเชิญคนที่เกี่ยวข้องทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย การส่งข้อมูลข่าวสารไปให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง กลไกการติดตามการดำเนินงานตามรายงาน EIA และการเยียวยา

กลไกที่ควรจะเป็น

1. กลไกในการศึกษาผลได้และผลเสียอย่างรอบด้านที่ให้สมดุลระหว่างสิทธิในการใช้ที่ดินแบบดั้งเดิมกับสิทธิในการพัฒนา

2. กลไกการลงโทษตามกฎหมายควรที่จะมีการเพิ่มบทลงโทษอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีความผิดซ้ำซ้อน

3. กลไกการประเมินมาตรการช้อยกเว้นในการดำเนินการตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในช่วงรัฐบาล คสช.

4. กลไกการทบทวนพิจารณากฎหมายทางด้านสิ่งแวดล้อมในช่วงรัฐบาลคสช. ที่ผ่านมา

5. กลไกการรับรองสิทธิตามรัฐธรรมนูญให้มีความครอบคลุมตามหลักสากล

6. กลไกเสริมให้กระบวนการ EIA มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.6 การลงทุนระหว่างประเทศ และบริษัทข้ามชาติ

ช่องว่างปัจจุบัน

1. ปัญหาสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการลงทุนระหว่างประเทศมักจะเกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ และทรัพยากรธรรมชาติเป็นส่วนมาก กิจกรรมบางอย่างในธุรกิจอาจจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อาทิ การแผ้วถางป่าและรบกวนระบบนิเวศน์ การปล่อยสารเคมีหรือสารพิษลงในแหล่งน้ำ ภาวะหมอกควันหรือการปล่อยก๊าซที่อาจเป็นมลพิษทางอากาศ การก่อสร้างที่ส่งเสียงดังรบกวนผู้อยู่อาศัยในละแวกใกล้เคียง และส่งผลให้ชุมชนในประเทศที่ภาคเอกชนไทยเข้าไปลงทุนอาจจะได้รับผลกระทบ

2. การเวนคืนที่ดิน โครงการพัฒนาส่วนใหญ่ต้องใช้พื้นที่เป็นจำนวนมาก หรือไม่ก็เพราะที่ดินในบริเวณนั้นอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นต้องใช้เพื่อประกอบธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ที่ดินบริเวณดังกล่าวอาจจะไม่ได้เป็นที่ดินว่างเปล่า แต่ถูกจับจองโดยชุมชนและชาวบ้านเพื่ออยู่อาศัยหรือประกอบอาชีพ ซึ่งการขูดเขยจากการเวนคืนดังกล่าวก็ยังไม่สะท้อนกับราคาตลาดที่เป็นอยู่ ทำให้เจ้าของที่ดินต้องเสียประโยชน์ทางเศรษฐกิจในอนาคตจากการได้ใช้ที่ดิน และถูกบังคับเวนคืนไม่สอดคล้องกับราคาที่ควรจะเป็นจริง และเปลี่ยนแปลงรูปแบบการยังชีพสิ้นเชิงนำมาซึ่งปัญหาความยากจน

3. ปัญหาสุขภาพ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้และส่งผลกระทบเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าโครงการพัฒนาดังกล่าวเป็นสาเหตุของการเกิดภาวะโรคต่าง ๆ ได้หรือไม่ เพราะต้องมีการได้รับสารพิษ การปนเปื้อนในแหล่งน้ำ อาหาร หรืออากาศเป็นระยะเวลาใดเวลาหนึ่งจนเกิดอาการของโรค อย่างไรก็ตามโครงการดังกล่าวมักจะเกี่ยวข้องกับระบบทางเดินหายใจ โรคผิวหนัง ปวดศีรษะและอาเจียน มะเร็ง ตลอดจนเสียชีวิต

4. ปัญหาจากการแย่งชิงฐานทรัพยากร จะพบว่าการพัฒนาโครงการอาจเป็นการทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสูญเสียประโยชน์ที่เคยได้รับ ส่งผลให้มีการต่อต้านหรือไม่ต้องการให้มีโครงการดังกล่าวเกิดขึ้นมา แต่ในอีกด้านหนึ่งก็จะมีชาวบ้านบางกลุ่มที่ต้องการการพัฒนาในพื้นที่เพื่อให้เกิดการสร้างงานและโอกาสอื่น ๆ ที่ตามมาเช่นกัน จึงเป็นเหตุให้เกิดการแตกแยกระหว่างกลุ่มในชุมชน และอาจนำไปสู่ความขัดแย้งในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ

5. ปัญหาอาชญากรรมและธุรกิจผิดกฎหมาย เนื่องจากการพัฒนาโครงการต้องอาศัยแรงงานเป็นจำนวนมาก และต้องพัฒนาโครงการให้แล้วเสร็จโดยเร็วตามกรอบเวลาที่กำหนด ทำให้บางแห่งมีการใช้สารเสพติดเพื่อให้มีความสามารถในการทำงานสูงกว่าปกติ หรือการเปิดบ่อนหรือการค้าประเวณี (ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ที่ตามมาก็เป็นได้) เพื่อล่อลวงให้แรงงานต้องทำงานต่อเนื่องเพราะเป็นหนี้

กลไกที่ควรจะเป็น

1. ปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย กฎระเบียบ นโยบาย และมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การออกกฎหมายหรือนโยบายที่เป็นรูปธรรม รวมทั้งสร้างกลไกตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนนอกอาณาเขตเพื่อให้เกิดการปกป้อง คืบครอง เยียวยา และเกิดความรับผิดชอบข้ามพรมแดน (cross border) ซึ่งผู้ถูกละเมิดสามารถใช้กระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยในการคุ้มครองและเยียวยาได้

2. พิจารณากำหนดเงื่อนไขให้รัฐบาลพิจารณาผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนก่อนการลงนาม ในข้อตกลง สนธิสัญญาด้านการค้า หรือการลงทุนระหว่างประเทศ ว่าจะไม่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินนโยบายของรัฐในด้านการส่งเสริมหลักการ UNGP

3. กำหนดแนวปฏิบัติให้ชัดเจนในการควบคุมบริษัทและธุรกิจในประเทศ การพิจารณาจัดทำมาตรการกำหนดให้ทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน (trans-boundary EIA) และมีมาตรการเฝ้าระวังต่อผลกระทบข้ามพรมแดนทางด้านสุขภาพ การเกษตร และสิ่งแวดล้อม และสนับสนุนให้มีการจัดทำตรวจสอบผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence หรือ HRDD)

4. กำหนดให้มีหน่วยงานกลางในการควบคุมดูแลกรณีเกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ การกำหนดบทบาทของคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ในการควบคุมบริษัทมหาชนให้เคารพและปฏิบัติตามหลักการ UNGP การสร้างกลไกในการตรวจสอบผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนข้ามพรมแดน การส่งเสริมบทบาทของ กสม. ในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนในต่างประเทศโดยภาคธุรกิจไทย กำหนดให้ธนาคารแห่งประเทศไทยออกมาตรการกำกับให้ธนาคารไทยมีนโยบายปกป้องสิ่งแวดล้อมและสังคม (Bank's Environmental and Social Safeguards Policies) โดยเฉพาะการปล่อยเงินกู้ให้กับธุรกิจการลงทุนขนาดใหญ่ทั้งในไทย และประเทศเพื่อนบ้าน โดยอาจนำหลักการมาตรฐานสากลในการพิจารณาสินเชื่อ(Equator Principle) มาปฏิบัติ

2.7 สิทธิผู้บริโภค

ช่องว่างปัจจุบัน

1. ปัญหาประเภทอสังหาริมทรัพย์และที่อยู่อาศัย เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจำนวนมาก และมีมูลค่าที่สูงโดยสถิติจาก สคบ. พบว่าเรื่องร้องเรียน 3 อันดับแรกจะมีสัดส่วนสูงถึงระดับร้อยละ 80 ของจำนวนเรื่องร้องเรียนทั้งหมด โดยเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับ อาคารชุด บ้านจัดสรร และอพาร์ทเมนต์/หอพัก/ห้องเช่า/บ้านเช่า

2. ปัญหาประเภทสินค้าอุปโภค/บริโภค ซึ่งมีจำนวนเรื่องร้องเรียนจำนวนมาก แต่มักจะเป็นเรื่องที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจไม่สูงมากนัก แต่จะมีลักษณะที่ค่อนข้างจะกระจายไปตามกลุ่มสินค้าที่หลากหลาย โดยมีหมวดที่สำคัญ คือ สินค้าบริโภค เครื่องมือสื่อสาร เครื่องสำอาง/เวชสำอาง เครื่องใช้ไฟฟ้า อุปกรณ์ไฟฟ้า เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ เพอร์นิเจอร์ ธุรกิจขายตรง เครื่องประดับ ประเภทของปัญหาที่พบเจอ จะมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกันคือ สั่งซื้อสินค้าแล้วไม่ได้รับสินค้า สินค้ามีการโฆษณาเกินจริงหรือผิดไปจากฉลากที่ระบุ สินค้าชำรุดไม่ได้มาตรฐาน

3. ปัญหาการขาดองค์กรอิสระที่จะเป็นตัวแทนหลักของผู้บริโภค โดยในปัจจุบัน ภาครัฐได้มีการออกพระราชบัญญัติการจัดตั้งสภาองค์กรของผู้บริโภค พ.ศ. 2562 แต่มีข้อวิจารณ์ว่าไม่ได้เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งอาจจะทำให้กลุ่มตัวแทนที่ได้ไม่สะท้อนความต้องการผู้บริโภคอย่างแท้จริง จึงควรที่จะมีการปรับปรุงกฎหมายให้มีตัวแทนจากฝ่ายผู้บริโภคขึ้น โดยยึดเอาแนวทางจากร่าง พ.ร.บ. ที่กลุ่มตัวแทนภาคประชาชนนำเสนอ

4. ความเหลื่อมล้ำระหว่างการรับรองสิทธิผู้บริโภคของไทยและในระดับสากล โดยหากพิจารณาถึงการรับรองสิทธิของผู้บริโภคของไทยเทียบกับระดับสากล โดยหลักประกอบด้วย (1) สิทธิที่จะได้รับสินค้าและบริการที่จำเป็นในการดำรงชีวิต (2) สิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นในฐานะตัวแทนผู้บริโภคเพื่อให้ได้รับประโยชน์ที่พึงได้ รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์ร่วมกับรัฐบาลในการบริหารจัดการ (3) สิทธิที่จะได้รับความรู้และไหวพริบอันจำเป็นต่อการบริโภคอย่างเท่าทัน (4) สิทธิที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี และยังชีพได้อย่างปลอดภัย

5. ช่องโหว่ของกฎหมายผู้บริโภคในบางประเด็นที่สำคัญ ประกอบด้วย (1) การออกกฎหมายความรับผิดชอบต่อสินค้าบกพร่อง (2) การพัฒนากลไกการเยียวยาข้ามแดน (3) การพัฒนากลไกการไกล่เกลี่ยแบบออนไลน์

6. ปัญหามาตรฐานอาหาร ซึ่งในปัจจุบันพบปัญหาในเรื่องของมาตรฐานอาหารที่ค่อนข้างเยอะ ทั้งที่เป็นอาหารในหีบห่อ แฝงลอย ร้านขายสินค้าที่ระลึก ตลอดจนอาหารและเครื่องดื่มสมัยใหม่กลับพบว่ามีการใช้สารที่ไม่เหมาะสมกับสุขภาพในปริมาณที่มาก นอกจากนี้ การซื้อขายสินค้าออนไลน์ในปัจจุบันมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้น และมีธุรกรรมจำนวนมากที่เป็นการค้าขายข้ามพรมแดนด้วย

7. ปัญหาที่เกิดขึ้นกับสินค้าอันตราย ในปัจจุบันสินค้าอันตรายได้เข้ามามีบทบาทต่อชีวิตของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน สินค้าอันตรายก็ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ของผู้บริโภคเอาไว้ด้วยเช่นเดียวกัน อาจเป็นเหตุให้เกิดการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคในด้านความเป็นส่วนตัวได้

กลไกที่ควรจะเป็น

1. รับรองสิทธิผู้บริโภคเพิ่มเติมให้ชัดเจนตามหลักสากล โดยเพิ่มสิทธิอีก 4 สิทธิ ได้แก่ (1) สิทธิที่จะได้รับสินค้าและบริการที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันได้แก่ อาหารปลอดภัย ที่อยู่อาศัย การเข้าถึงบริการการศึกษาและสาธารณสุข (2) สิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นในฐานะตัวแทนผู้บริโภคเพื่อให้ได้รับประโยชน์ที่พึงได้ (3) สิทธิที่จะได้รับความรู้และไหวพริบอันจำเป็นต่อการบริโภคอย่างเท่าทัน เป็นสิทธิที่จะได้รับความรู้ที่ควร

รู้ ควรมี เพื่อที่จะใช้ในการตัดสินใจสิ่งต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อผู้บริโภค (4) สิทธิที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี และยังชีพได้อย่างปลอดภัย

2. ปรับแก้ พระราชบัญญัติสภาองค์กรผู้บริโภคแห่งชาติ พ.ศ. ... ให้มีตัวแทนจากภาคประชาชนเข้าไปทำหน้าที่อย่างแท้จริง

3. เพิ่มเติมกลไกในการคุ้มครองดูแลผู้บริโภค ประกอบด้วย (1) การออกกฎหมายความรับผิดชอบสินค้าบกพร่อง (2) การพัฒนากลไกการเยียวยาข้ามแดน (3) การพัฒนากลไกการไกล่เกลี่ยแบบออนไลน์

4. พัฒนากลไกแบบเฉพาะเพื่อติดตามความก้าวหน้าเฉพาะเรื่อง และปรับปรุงกฎหมาย บทลงโทษให้มีความทันสมัยเพื่อขยายขอบเขตให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ในประเด็นต่าง ๆ ประกอบด้วย (1) กลุ่มเรื่องร้องเรียนอาคารชุด กับบ้านจัดสรร กรณีก่อสร้างไม่แล้วเสร็จ หรือมีการชำรุดหลังปลูกสร้าง (2) กลุ่มเรื่องร้องเรียนอพาร์ทเมนต์/หอพัก/ห้องเช่า/บ้านเช่า กรณีการเรียกค่าสาธารณูปโภค (ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า) สูงเกินจริง และปัญหาการขอเงินประกันคืน (3) กลุ่มสินค้าอุปโภค/บริโภค กรณีสั่งซื้อสินค้าแล้วไม่ได้รับสินค้า สินค้ามีการโฆษณาเกินจริงหรือผิดไปจากฉลากที่ระบุ และสินค้าชำรุดไม่ได้มาตรฐาน (4) กลุ่มสินค้าออนไลน์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 หมวดใหญ่ คือ ผู้บริโภคในไทยซื้อของจากผู้ประกอบการในประเทศ ผู้บริโภคในไทยซื้อของจากผู้ประกอบการต่างประเทศ และผู้บริโภคต่างประเทศซื้อของจากผู้ประกอบการในไทย (5) ปัญหามาตรฐานในอาหารและเครื่องดื่มของไทย (6) ปัญหาสิทธิส่วนบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับสินค้าอัจฉริยะ

2.8 สิทธิประชากรกลุ่มเฉพาะ ¹

ช่องว่างปัจจุบัน

การถูกเลือกปฏิบัติบนฐานของเพศ สภาพร่างกาย และอายุ โดยมีสาเหตุสำคัญจากอคติ และการขาดความเข้าใจที่ถูกต้อง เช่น คนพิการทำงานไม่ได้ หรือการติดเชื้อ HIV เป็นสิ่งน่ารังเกียจ แม้ว่าการทานยาต้านเชื้อไวรัสสามารถทำให้ใช้ชีวิตปกติได้ เป็นต้น รวมไปถึงผู้มีเพศสภาพที่ไม่อยู่ในกรอบหญิงชายแบบอนุรักษ์นิยม

กลไกที่ควรจะเป็น

กลไกคุ้มครองและเยียวยาปัญหาการถูกเลือกปฏิบัติบนฐานของเพศ สภาพร่างกาย และอายุ ควรจะมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

2.9 ผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชน

ช่องว่างปัจจุบัน

1. การฟ้อง SLAPP จำนวนมาก ทั้งยังมีแนวโน้มจะเกิดการฟ้องมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะไม่มีกลไกคุ้มครองการเป็นนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่เหมาะสม เนื่องจากยังไม่มี การให้คำปรึกษาคำนวณปกป้องสิทธิมนุษยชนที่ชัดเจน เป็นเหตุให้ไม่มีความคุ้มครองทางกฎหมายแก่เช่นผู้แจ้งเบาะแสหรือพยาน

¹ กรณีสิทธิประชากรกลุ่มเฉพาะเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับสิทธิประเภทอื่น ๆ อาทิเช่น การละเมิดแรงงานเด็กหรือสิทธิแรงงานผู้สูงอายุ จะเชื่อมโยงกับสิทธิแรงงาน การเลือกปฏิบัติต่อผู้พิการในการเข้าถึงการบริการจะเชื่อมโยงกับสิทธิผู้บริโภค เป็นต้น ดังนั้น อีกด้านหนึ่ง การปรับปรุงการคุ้มครองสิทธิประเภทต่าง ๆ จึงควรพิจารณาและตระหนักถึงประชากรกลุ่มเฉพาะร่วมเข้าไปด้วย

2. นักปกป้องสิทธิมนุษยชนมีแนวโน้มที่จะถูกข่มขู่ การทำร้ายร่างกาย หรือกรณีอื่น ๆ ได้ เช่น การซ้อมทรมานและการอุ้มหาย ทำให้การเลือกเป็นนักปกป้องสิทธิมนุษยชนต้องเผชิญกับความเสี่ยง อันนำไปสู่ผลให้สังคมถูกเอารัดเอาเปรียบและเกิดความเหลื่อมล้ำขยายขึ้นเป็นวงกว้าง

กลไกที่ควรจะเป็น

1. เข้าเป็นภาคีสัญญาสหประชาชาติสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ เช่น อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญ (International Convention on the Protection of All Persons from Enforced Disappearance หรือ ICCPED)

2. จัดให้มีความร่วมมือกับกลไกสิทธิมนุษยชนทั้งสหประชาชาติและระดับภูมิภาค โดยสนับสนุนให้รัฐบาลร่วมมือกับกลไกสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติและภูมิภาค รวมถึงผู้เสนอรายงานพิเศษของสหประชาชาติว่าด้วยสถานการณ์ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน (Special Rapporteur on the Situation of HRDs)

3. ปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบ นโยบาย และมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุญยอมสูญหาย พ.ศ. การแก้ไขพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 การทบทวนและยกเลิกกฎหมาย กฎ ระเบียบ คำสั่งที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนกำหนดเงื่อนไขเพื่อกดเว้นโทษให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐ อาทิ พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535 (ฉบับปรับปรุงปี 2549) พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 116 เป็นต้น

4. กำหนดนิยามคำว่า “นักปกป้องสิทธิมนุษยชน” ให้ชัดเจน รวมทั้งการศึกษา European Guidelines on Human Rights Defenders เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการและกลไกในการคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ซึ่งรวมถึงมาตรการคุ้มครองพยาน

2.10 ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในกรณีของรัฐวิสาหกิจ

ช่องว่างปัจจุบัน

1. การดำเนินการของรัฐวิสาหกิจที่กระทบต่อสิทธิชุมชน ที่ดินและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากรัฐวิสาหกิจมีบทบาททั้งเป็นภาครัฐที่ต้องจัดให้บริการสาธารณะให้กับประชาชน และเป็นภาคเอกชนที่ต้องแข่งขันและแสวงหากำไร ดังนั้น รัฐวิสาหกิจจึงต้องทำหน้าที่ทั้งในส่วนของการคุ้มครอง เคารพ และเยียวยาต่อปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน

2. การละเมิดในที่ทำงานหรือสวัสดิการของลูกจ้าง แม้ว่ารัฐวิสาหกิจจะมีการจัดตั้งสหภาพที่เข้มแข็งและรักษาผลประโยชน์ในกลุ่มลูกจ้างได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับสิทธิในการรวมกลุ่ม แต่ยังคงมีข้อจำกัดทางกฎหมายบางประการที่อาจจะละเมิดสิทธิในการรวมกลุ่ม เช่น ข้อบังคับทางกฎหมายที่ห้ามมิให้มีการนัดหยุดงานหรือปิดกิจการในหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ

กลไกที่ควรจะเป็น

1. ภาครัฐควรมีกลไกที่กำหนดให้รัฐวิสาหกิจมีการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนในการประกอบธุรกิจ รวมทั้งมีการผลักดันการเคารพสิทธิมนุษยชนไปยังห่วงโซ่อุปทานของตน อีกทั้งยังควรที่จะเป็นกลุ่มองค์กรต้นแบบที่มีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน

2. มีกลไกสนับสนุนการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนสำหรับคู่ค้าของภาครัฐ

บทที่ 3

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

3.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

กลไกทางด้านการปรับแก้กฎหมาย

- ปรับแก้รัฐธรรมนูญให้มีการรับรองสิทธิมนุษยชนและการประกอบธุรกิจที่ชัดเจน สอดคล้องกับหลักสากล รัฐธรรมนูญควรจะกำหนดนิยามเพิ่มเติมในสิทธิที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจและสิทธิมนุษยชนให้ครอบคลุมและครบถ้วนตามหลักสากล เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ถึงสิทธิที่ตนเองมีอย่างชัดเจน และทำให้เกิดความชัดเจนในเรื่องของหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ดูแลในสิทธิต่างๆ โดยการแก้ไขเพิ่มเติมหมวด 5 (หน้าที่ของรัฐ) หรือหมวด 6 (แนวนโยบาย)

กลไกที่ไม่ใช่ด้านกฎหมาย (นโยบาย มาตรการต่าง ๆ และการดำเนินการอื่น ๆ)

1. กำหนดหน่วยงานภาครัฐ เช่น กสม. ให้สามารถทำหน้าที่ดูแลปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนคนไทยที่อยู่ต่างประเทศ และดูแลปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนของการลงทุนของธุรกิจไทยในต่างประเทศ

2. กสม. ควรที่จะเป็นส่วนหนึ่งที่จะเข้ามาช่วยพิจารณาบทบัญญัติที่มีความเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิ โดยทำหน้าที่พิจารณากฎระเบียบและกฎหมายในช่วงรัฐบาล คสช. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบในมิติของสิทธิมนุษยชนกับการประกอบธุรกิจ และควรทำหน้าที่ในการพิจารณาความเหมาะสมของข้อบัญญัติใหม่ ๆ ตามบทบัญญัติในมาตรา 25 และ 26 เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการตีความตามที่ถูกบัญญัติขึ้น

3. กสม. ควรที่จะเสนอให้ภาครัฐมีการดำเนินการตามมาตรา 26 โดยกำหนดให้ทุกหน่วยงานภาครัฐที่จะมีการออกบทบัญญัติ (กฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ) ให้มีการพิจารณาในประเด็นของการจำกัดหรือละเมิดสิทธิมนุษยชน และให้มีการเขียนเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้นไว้ด้วย

3.2 สิทธิผู้ถือหุ้น

กลไกทางด้านการปรับแก้กฎหมาย

1. ปรับแก้กฎหมายเพื่อเพิ่มโทษทางแพ่งและอาญาที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

2. ปรับแก้กฎหมายให้ภาครัฐมีหน้าที่ในการป้องกันประชาชนในกรณีที่ประชาชนที่ได้รับความเสียหายมีจำนวนมากและประเด็นปัญหาเป็นแบบเดียวกัน (ฟ้องคดีแบบเป็นกลุ่ม)

กลไกที่ไม่ใช่ด้านกฎหมาย (นโยบาย มาตรการต่าง ๆ และการดำเนินการอื่น ๆ)

1. กสม. ควรที่จะสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีการสร้างต้นแบบ Shareholder due diligence เพื่อสร้างความชัดเจนถึงแนวทางปฏิบัติที่ดี

2. กระทรวงการคลังควรที่จะพิจารณากลไกสนับสนุนให้นักลงทุนรายย่อยมีการลงทุนผ่านผู้ลงทุนที่มีความชำนาญการ อาทิเช่น การสนับสนุนโดยใช้นโยบายจูงใจทางภาษี เป็นต้น

3. ก.ล.ต. ควรที่จะช่วยดูแลตรวจสอบธุรกิจลงทุนสมัยใหม่ทั้งหมด ในขณะที่ สคบ. ควรที่จะยกระดับการคุ้มครองปัญหาแชร์ลูกโซ่โดยกำหนดเป็น KPI ขององค์กร

4. ก.ล.ต. ควรที่จะก่อตั้งกองทุนคุ้มครองผู้ลงทุน เพื่อให้เกิดกลไกการเยียวยาเบื้องต้นให้กับผู้ที่ได้รับความเสียหาย โดยกองทุนอาจจะอาศัยการเก็บค่าธรรมเนียมจากการซื้อขายหุ้นเป็นแหล่งรายได้

3.3 สิทธิแรงงาน

กลไกทางการจัดการปรับแก้กฎหมาย

1. กระทรวงแรงงานควรแก้ไขพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 ซึ่งมีบทบัญญัติที่เป็นการเลือกปฏิบัติ เช่น ให้เฉพาะผู้มีสัญชาติไทยสามารถจัดตั้งสหภาพแรงงานและเป็นกรรมการสหภาพแรงงาน และปรับแก้บทกำหนดโทษอาญาสำหรับการนัดหยุดงาน

2. กระทรวงแรงงานควรปรับแก้มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 การคุกคามทางเพศในที่ทำงาน ให้ครอบคลุมการคุกคามระหว่างลูกจ้างด้วยกัน หรือบุคคลที่สาม เช่น ลูกค้า หรือเจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงผู้ที่ยังไม่มีสัญญาจ้าง เช่น ผู้สมัครงาน หรือการทำงานที่ไม่มีการจ่ายค่าจ้าง เช่น การฝึกงาน

3. กระทรวงแรงงานควรพิจารณาขอบเขตการบังคับใช้ของพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ว่าเหมาะสมกับสภาพการทำงานของบางกิจการหรือไม่ หากไม่เหมาะสมควรมีการตรากฎหมายแยกเพื่อให้สามารถบังคับใช้กฎหมายได้ตรงตามสภาพการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กลไกที่ไม่ใช่ด้านกฎหมาย (นโยบาย มาตรการต่าง ๆ และการดำเนินการอื่น ๆ)

1. กระทรวงแรงงานและสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีจำนวนพนักงานตรวจแรงงานเพิ่มขึ้น

2. กระทรวงแรงงาน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติควรสร้างกลไกการประสานงานระหว่างหน่วยงานภายในประเทศ และหน่วยงานในต่างประเทศ

3. กระทรวงแรงงานควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมของตัวแทนจากแรงงานที่หลากหลายในสหภาพแรงงาน เช่น ออกนโยบายหรือมาตรการที่ให้มีตัวแทนแรงงานหญิง แรงงานข้ามชาติ อยู่ในคณะกรรมการหรือผู้นำของสหภาพแรงงาน

4. กระทรวงแรงงานควรเป็นหน่วยงานหลักในการจัดตั้งคณะทำงานประจำที่มีตัวแทนจากทุกภาคส่วน ซึ่งประกอบด้วย กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รวมถึงตัวแทนนายจ้าง ลูกจ้าง และนักวิชาการที่จะช่วยนำเสนอ พิจารณา และจัดทำข้อเสนอในการรองรับประเด็นปัญหาที่มีแนวโน้มจะส่งผลกระทบต่อสภาพการทำงานในอนาคต

3.4 ลิทธิสำหรับธุรกิจในช่วงโซ่อุปทาน

กลไกทางการปรับปรุงแก้กฎหมาย

1. ปรับปรุง พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าให้มีความครอบคลุม และสามารถรองรับรูปแบบการแทรกแซงการแข่งขันที่มีความซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ ได้

2. ปรับปรุง พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคให้มีบทลงโทษให้มีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

กลไกที่ไม่ใช่ด้านกฎหมาย (นโยบาย มาตรการต่าง ๆ และการดำเนินการอื่น ๆ)

1. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรที่จะมีการผลักดันให้ความรู้เกษตรกรเกี่ยวกับ พระราชบัญญัติเกษตรพันธสัญญามากยิ่งขึ้น

2. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรที่จะให้อัยการเข้ามาช่วยในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติเกษตรพันธสัญญาฉบับใหม่

3. กระทรวงพาณิชย์ควรที่จะให้ทุนสนับสนุนวิจัยเพื่อศึกษาถึงจุดสมดุลระหว่างการบังคับใช้กฎระเบียบ กฎหมายตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า กับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับสังคม

4. กระทรวงพาณิชย์ควรที่จะต้องตั้งกลุ่มงานตรวจสอบ ประเมินผลกระทบของการลงทุนจากประเทศจีนต่อการแข่งขันของธุรกิจไทย รวมทั้งพิจารณาถึงปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน และเสนอกลไกการรับมือให้กับภาครัฐ

5. สนับสนุนกลไกการปลูกฝังให้สื่อและการโฆษณามีการตระหนักต่อการเคารพต่อสิทธิมนุษยชน

6. กำหนด KPI ให้คณะกรรมการ การแข่งขันทางการค้าจะต้องมีการพิจารณาตรวจสอบนโยบายภาครัฐ และการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ

3.5 ลิทธิชุมชน ที่ดินและสิ่งแวดล้อม

กลไกทางการปรับปรุงแก้กฎหมาย

1. ปรับแก้กฎหมายเพิ่มค่าปรับสำหรับธุรกิจที่มีการละเมิดสิทธิสิ่งแวดล้อม และสิทธิชุมชนให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น และเพิ่มมาตรการลงโทษในกรณีที่เป็นความผิดซ้ำซ้อน

2. ศึกษาและปรับแก้กฎหมายทางด้านสิ่งแวดล้อมในช่วงรัฐบาล คสช. ทุกฉบับ และจัดรับฟังความคิดเห็นเพื่อศึกษาผลกระทบ และนำเสนอวิธีการแก้ไขปัญหา และกลไกเยียวยาหากมีผู้ที่ได้รับผลกระทบ

3. เพิ่มกฎหมายที่ระบุกลไกการติดตามการดำเนินงานตามรายงาน EIA รวมทั้งติดตามการเยียวยาที่ชัดเจน

กลไกที่ไม่ใช่ด้านกฎหมาย (นโยบาย มาตรการต่าง ๆ และการดำเนินการอื่น ๆ)

1. กลไกในการศึกษาผลได้และผลเสียอย่างรอบด้านที่ให้สมดุลระหว่างสิทธิในการใช้ที่ดินแบบดั้งเดิมกับสิทธิในการพัฒนา

2. พิจารณาข้อบกพร่องในการดำเนินการตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในช่วงรัฐบาล คสช. และจัดรับฟังความคิดเห็นเพื่อศึกษาผลกระทบ และนำเสนอวิธีการแก้ไขปัญหา และกลไกเยียวยาหากมีผู้ที่ได้รับผลกระทบ

3. พิจารณาให้ภาคีรัฐรับรองสิทธิสิ่งแวดล้อมที่ขาดหายไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
4. เพิ่มระเบียบเพื่อควบคุมกระบวนการมีส่วนร่วมให้เชิญคนที่เกี่ยวข้องทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย (กระบวนการทำ EIA)
5. เพิ่มระเบียบการส่งข้อมูลข่าวสารไปให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ EIA (ให้ข้อมูลล่วงหน้า และต้องส่งถึงผู้รับโดยตรง ไม่ใช่แค่เผยแพร่บนเว็บไซต์)
6. มหาวิทยาลัยสามารถเข้ามาเป็นผู้ให้ข้อมูลทางด้านวิชาการ และเป็นศูนย์ใกล้เคียงได้
7. พิจารณาและศึกษาความเหมาะสมที่จะให้ กสม. เข้ามาเป็นตัวแทนในการใกล้เคียงข้อพิพาท

3.6 การลงทุนระหว่างประเทศ และบริษัทข้ามชาติ

กลไกทางด้านการปรับแก้กฎหมาย

1. สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ควรศึกษาแนวทางแก้ไขพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ให้มีการกำกับ ควบคุม ดูแล และ ลงโทษ ในเรื่องของการลงทุนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่มีการไปลงทุนในต่างประเทศ ไม่ว่ารูปแบบการลงทุนจะเป็นไปในรูปแบบบริษัทลูก หรือ กิจการร่วมค้า และพัฒนาหลักการกำกับ ดูแลที่ดี

2. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (องค์การมหาชน) สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงการต่างประเทศ ควรร่วมกันทบทวนกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับ EEC

3. กระทรวงยุติธรรมควรเป็นผู้ริเริ่มทำการศึกษาและออกกฎหมาย Alien Tort Act²

4. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนและสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ควรริเริ่มให้มีปรับเกณฑ์ พระราชบัญญัติจัดซื้อจัดจ้างโดยเพิ่มมิติของสิทธิมนุษยชนเข้าไปด้วย

กลไกที่ไม่ใช่ด้านกฎหมาย (นโยบาย มาตรการต่าง ๆ และการดำเนินการอื่น ๆ)

1. สำนักงานความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (องค์การมหาชน) ร่วมกับกระทรวงการต่างประเทศและสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติควรส่งเสริมความร่วมมือในการขับเคลื่อนประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศ

2. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กระทรวงยุติธรรมและสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ควรจัดอบรม ประชุม เพื่อเผยแพร่หลักการ UNGP และ OECD Guidelines on Multinational Enterprises

3. ธนาคารแห่งประเทศไทยควรกำหนดให้ธนาคารไทยมีนโยบายปกป้อง สิ่งแวดล้อมและสังคม โดยเฉพาะการปล่อยเงินกู้ให้กับธุรกิจการลงทุน

² กฎหมาย Alien Tort Act ค.ศ. 1789 เป็นกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาที่อนุญาตให้ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดีละเมิดเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายจากการกระทำผิดกฎหมายระหว่างประเทศด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กฎหมายมนุษยธรรม การทรมาน การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์

4. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กระทรวงยุติธรรมและสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ควรสร้างความตระหนักรู้ ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการธุรกิจสัญชาติไทยที่จะไปลงทุนในต่างประเทศเพื่อให้เคารพต่อหลักการสิทธิมนุษยชน ตลอดจนปฏิบัติตามกฎระเบียบต่าง ๆ รวมถึง กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนของประเทศที่รับการลงทุนโดยอาจพิจารณาจัดทำคู่มือการลงทุนในแต่ละประเทศ

5. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กระทรวงยุติธรรมและสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ควรส่งเสริมธุรกิจไทยในต่างประเทศให้เคารพสิทธิมนุษยชนผ่านการทำ HRDD

6. สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมควรพิจารณาความเป็นไปได้ในการจัดทำแนวทางหรือความตกลงในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน และมีการเฝ้าระวังผลกระทบข้ามพรมแดนทางด้านสุขภาพ การเกษตร สังคม และสิ่งแวดล้อม

7. สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมควรกำหนดให้มีหน่วยงานกลางในการควบคุมดูแลและตรวจสอบกรณีเกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ

8. สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมควรส่งเสริมให้ทุนไทยที่ประกอบธุรกิจในต่างประเทศจัดตั้งกองทุนเพื่อเยียวยาและฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบทั้งในด้านอาชีพ วิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรม สุขภาพ ทรัพยากรทางธรรมชาติ

9. สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ร่วมกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติควรพิจารณาให้รางวัลธุรกิจที่แก้ไขปัญหาการละเมิดได้อย่างดีเด่น

3.7 สิทธิผู้บริโภค

กลไกทางด้านการปรับแก้กฎหมาย

1. ปรับแก้รัฐธรรมนูญให้มีการรับรองสิทธิที่ครอบคลุมตามหลักสากล
2. ปรับแก้กฎหมายเพิ่มบทลงโทษให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น
3. ปรับปรุงพระราชบัญญัติการจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภคให้มีตัวแทนผู้บริโภคเข้าไปให้ความเห็นอย่างแท้จริง

กลไกที่ไม่ใช่ด้านกฎหมาย (นโยบาย มาตรการต่าง ๆ และการดำเนินการอื่น ๆ)

1. สคบ. ควรจัดตั้งกลุ่มงานพิเศษที่ตรวจสอบเรื่องที่เป็นปัญหาล้นหลามและมีทิศทางเพิ่มมากยิ่งขึ้น และที่เป็นปัญหาที่สำคัญอันได้แก่ ปัญหามาตรฐานอาหาร และปัญหาการละเมิดความเป็นส่วนตัวสำหรับสินค้าอัจฉริยะ
2. สคบ. ควรผลักดันการออกกฎหมายเพื่อปิดช่องโหว่ในการคุ้มครองผู้บริโภค ได้แก่ ความรับผิดชอบสินค้าบกพร่อง กลไกการเยียวยาข้ามแดน และการไกล่เกลี่ยแบบออนไลน์

3.8 สิทธิประชากรกลุ่มเฉพาะ

เมื่อพิจารณาช่องว่างในกลไกการดำเนินการที่มีอยู่สำหรับสิทธิประชากรกลุ่มเฉพาะโดยเปรียบเทียบระหว่างกลไกที่มีอยู่กับกลไกที่ควรจะเป็น คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะคือ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

กระทรวงยุติธรรมควรผลักดันให้มีการออกพระราชบัญญัติจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล เพื่อให้สามารถฟ้องกรณีการถูกเลือกปฏิบัติเป็นคดีแพ่งหรือคดีปกครอง และสามารถเรียกร้องเยียวยาได้ โดยร่วมหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงแรงงาน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นต้น

ทั้งนี้ กรณีสิทธิประชากรกลุ่มเฉพาะเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับสิทธิประเภทอื่น ๆ อาทิเช่น การละเมิดแรงงานเด็กหรือสิทธิแรงงานผู้สูงอายุ จะเชื่อมโยงกับสิทธิแรงงาน การเลือกปฏิบัติต่อผู้พิการในการเข้าถึงการบริการจะเชื่อมโยงกับสิทธิผู้บริโภค เป็นต้น ดังนั้น อีกด้านหนึ่ง การปรับปรุงการคุ้มครองสิทธิประเภทต่าง ๆ จึงควรพิจารณาและตระหนักถึงประชากรกลุ่มเฉพาะร่วมเข้าไปด้วย

3.9 ผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชน

กลไกทางการปรับปรุงแก้กฎหมาย

1. กระทรวงยุติธรรมและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติควรพิจารณาปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน
2. สำนักงานกฤษฎีกาควรออกกฎหมาย หรือระเบียบเกี่ยวกับมาตรการคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน
3. กระทรวงยุติธรรมและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติควรเร่งผลักดันร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุญนุญ พ.ศ.
4. กระทรวงยุติธรรมและกระทรวงมหาดไทยควรทบทวนและยกเลิกกฎหมาย กฎ ระเบียบ คำสั่งใด ๆ ที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนกำหนดเงื่อนไขเพื่อกำหนดโทษให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐ อาทิ พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535 (ฉบับปรับปรุงปี 2549) พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 เป็นต้น
5. กระทรวงยุติธรรมควรพิจารณาแก้ไขกฎหมายให้พนักงานอัยการสามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มแทนกลุ่มผู้เสียหายได้
6. กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมควรเยียวยาเหยื่อและผู้เสียหายตามปณิธานว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบตามความเหมาะสมและเพศภาวะ
7. ศาลและกระทรวงยุติธรรมควรสนับสนุนการฟ้อง Anti-SLAPP โดยยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลที่เกิดขึ้น
8. กระทรวงยุติธรรมควรมีการปรับแก้คดีฟ้องร้องหมิ่นประมาทบางประเภทจากทั้งแพ่งและ/หรืออาญา ให้เป็นเพียงแค่แพ่ง

กลไกที่ไม่ใช่ด้านกฎหมาย (นโยบาย มาตรการต่าง ๆ และการดำเนินการอื่น ๆ)

1. กระทรวงการต่างประเทศร่วมกับกระทรวงยุติธรรมควรพิจารณาเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ

2. กระทรวงการต่างประเทศร่วมกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติควรสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้องกับปณญญาว่าด้วยผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชน

3. กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงยุติธรรม และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติควรจัดทำคู่มือสำหรับนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่

4. กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมควรบรรจุประเด็นผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชนในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ 4

3.10 ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในกรณีของรัฐวิสาหกิจ

กลไกทางการปรับปรุงแก้กฎหมาย

1. สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติควรออกกฎระเบียบ แนวทางปฏิบัติให้รัฐวิสาหกิจเป็นต้นแบบการเคารพสิทธิมนุษยชน เช่น มีตัวชี้วัดการดำเนินการของรัฐวิสาหกิจในการป้องกันและบรรเทาความเสี่ยงจากผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน รวมถึงกรณีที่เกิดการดำเนินการในต่างประเทศโดยบริษัทลูก ผู้รับจ้าง ตามสัญญา หรือกิจการร่วม

2. สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และกระทรวงยุติธรรมควรทบทวนกฎ ระเบียบ ข้อบังคับขององค์กร และปรับปรุงให้สอดคล้องกับกฎหมาย มาตรฐาน และหลักการสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของตน

กลไกที่ไม่ใช่ด้านกฎหมาย (นโยบาย มาตรการต่าง ๆ และการดำเนินการอื่น ๆ)

1. เนื่องจากรัฐวิสาหกิจยังคงสามารถดำเนินภารกิจทั้งที่เป็นเชิงพาณิชย์และการบริการสาธารณะไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจจึงควรกำหนดภารกิจหลัก – ภารกิจรองของตนเองให้ชัดเจน และเปิดเผยให้ผู้ลงทุนทราบเพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการดำเนินงานที่ขัดแย้งกันของรัฐวิสาหกิจ

2. กระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติควรส่งเสริมให้รัฐวิสาหกิจควรปฏิบัติตามกฎหมาย มาตรการ และหลักการสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนและการประกอบธุรกิจ อาทิ John Ruggie Framework ISO 26000 หรือ UN Global Compact

3. สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ควรส่งเสริมให้รัฐวิสาหกิจเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย มาตรการ และหลักการสิทธิมนุษยชนจากการประกอบธุรกิจ และควรให้ความร่วมมือกับภาครัฐ และองค์กรระหว่างประเทศในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการประกอบธุรกิจ

4. สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ควรส่งเสริมให้รัฐวิสาหกิจเปิดเผยข้อมูลตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีและเพิ่มเติมในประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับรัฐในฐานะเจ้าของซึ่งควรเปิดเผยต่อสาธารณชน ได้แก่ นโยบายความเป็นเจ้าของ ภาระหน้าที่ของรัฐวิสาหกิจในการบริการสาธารณะ การให้ความช่วยเหลือทางการเงินของรัฐแก่รัฐวิสาหกิจ หรือภาระผูกพันที่กระทำในนามของรัฐวิสาหกิจ

5. สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ควรส่งเสริมให้รัฐวิสาหกิจ โดยเฉพาะที่เป็นบริษัทจดทะเบียนหรือรัฐวิสาหกิจขนาดใหญ่ เปิดเผยข้อมูลทางการเงินและที่ไม่ใช่ข้อมูลการเงิน ตามมาตรฐานสากล จัดทำงบการเงินตามมาตรฐานบัญชีเดียวกับบริษัทจดทะเบียน และมีผู้สอบบัญชีภายนอก ที่เป็นอิสระเป็นผู้ตรวจสอบบัญชีตามมาตรฐานสากล

6. สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจควรสนับสนุนให้รัฐวิสาหกิจมีกลไกหารือเพื่อจัดการ กับปัญหาการละเมิดสิทธิ รวมถึงควรจัดให้มีช่องทางรับเรื่องราวร้องเรียนและผู้ประสานงานที่ชัดเจน ตลอดจน การระงับข้อพิพาทก่อนที่จะนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

7. รัฐวิสาหกิจควรกำหนดเป็น KPI ขององค์กรว่าต้องมีการคุ้มครองสิทธิ และให้มีการจัดทำ HRDD ในส่วนขององค์กรตนและที่เกี่ยวข้อง ซึ่งครอบคลุมถึงภาคธุรกิจในช่วงโซ่อุปทานที่ถูกจัดจ้างด้วย โดยร่วมมือ กับสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

8. สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์ควรส่งเสริมให้รัฐวิสาหกิจจัดทำนโยบายด้านสังคมและ สิ่งแวดล้อมที่เน้นการสร้างความยั่งยืน การมีส่วนร่วมในระดับต่าง ๆ ขององค์กร การเยี่ยมชม (Site visit) อีกทั้ง ประมวลกิจกรรมด้าน CSR ทั้งหมด ได้แก่ การกำหนดกลยุทธ์และการแปลงสู่การปฏิบัติ และการติดตาม ประเมินผลการดำเนินการด้าน CSR

9. รัฐวิสาหกิจไม่ควรได้รับการยกเว้นจากข้อกำหนด หรือกฎหมายที่บังคับใช้ในอุตสาหกรรม คู่แข่งขัน รวมถึงผู้มีส่วนได้เสีย เช่น เจ้าหนี้ควรจะสามารถเรียกร้องการชดเชยได้หากถูกละเมิดสิทธิ ตลอดจนการเข้าถึง แหล่งเงินของรัฐวิสาหกิจควรเป็นไปตามเงื่อนไขตลาดปกติไม่ควรมีความได้เปรียบกว่าภาคเอกชนเพื่อให้เกิด การแข่งขันบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกันระหว่างรัฐวิสาหกิจและผู้ประกอบการเอกชน

10. เพื่อเอื้อให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม รัฐวิสาหกิจจากเดิม ซึ่งเป็นทั้งผู้ประกอบการ (Operator) และผู้กำกับดูแล (Regulator) ควรเป็นเพียงผู้ประกอบการอย่างเดียว ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการนโยบาย รัฐวิสาหกิจร่วมกับคณะกรรมการแข่งขันทางการค้าศึกษาควรจัดตั้งองค์กรกำกับดูแล (หรือ Regulatory Bodies) ซึ่งจะมีหน้าที่หลักคือการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรมให้แก่ผู้ประกอบการทุกราย และกำหนด อัตราค่าบริการที่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค ซึ่งหากสามารถดำเนินการได้สำเร็จอาจจะช่วยส่งผลให้รัฐวิสาหกิจวาง อยู่ในอุตสาหกรรมที่เปิดแข่งขันเสรี โดยมีจุดแตกต่างจากบริษัทเอกชนเพียงแค่การถือหุ้นโดยภาครัฐเท่านั้น

11. คณะกรรมการของรัฐวิสาหกิจควรมีความรับผิดชอบต่อผลประโยชน์ของรัฐวิสาหกิจ และควร มีความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้นทุกราย ทำหน้าที่โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ดีที่สุดขององค์กร คณะกรรมการควร ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเป็นอิสระ ไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของภาครัฐหรือการเมือง และควรให้นโยบาย เชิงกลยุทธ์แก่ฝ่ายจัดการเพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์การดำเนินงาน ตลอดจนติดตามและประเมินผลงานของ ฝ่ายจัดการอย่างสม่ำเสมอ

12. ประธานกรรมการรัฐวิสาหกิจไม่ควรมีการควบตำแหน่งอื่น เช่น ผู้บริหารในรัฐวิสาหกิจนั้น และ ควรจัดให้มีคณะกรรมการชุดย่อย เพื่อช่วยคณะกรรมการในการกลั่นกรองและดูแลติดตามงานเฉพาะด้าน อย่างใกล้ชิด ได้แก่ คณะกรรมการตรวจสอบ คณะกรรมการกำหนดค่าตอบแทน และคณะกรรมการบริหาร ความเสี่ยง

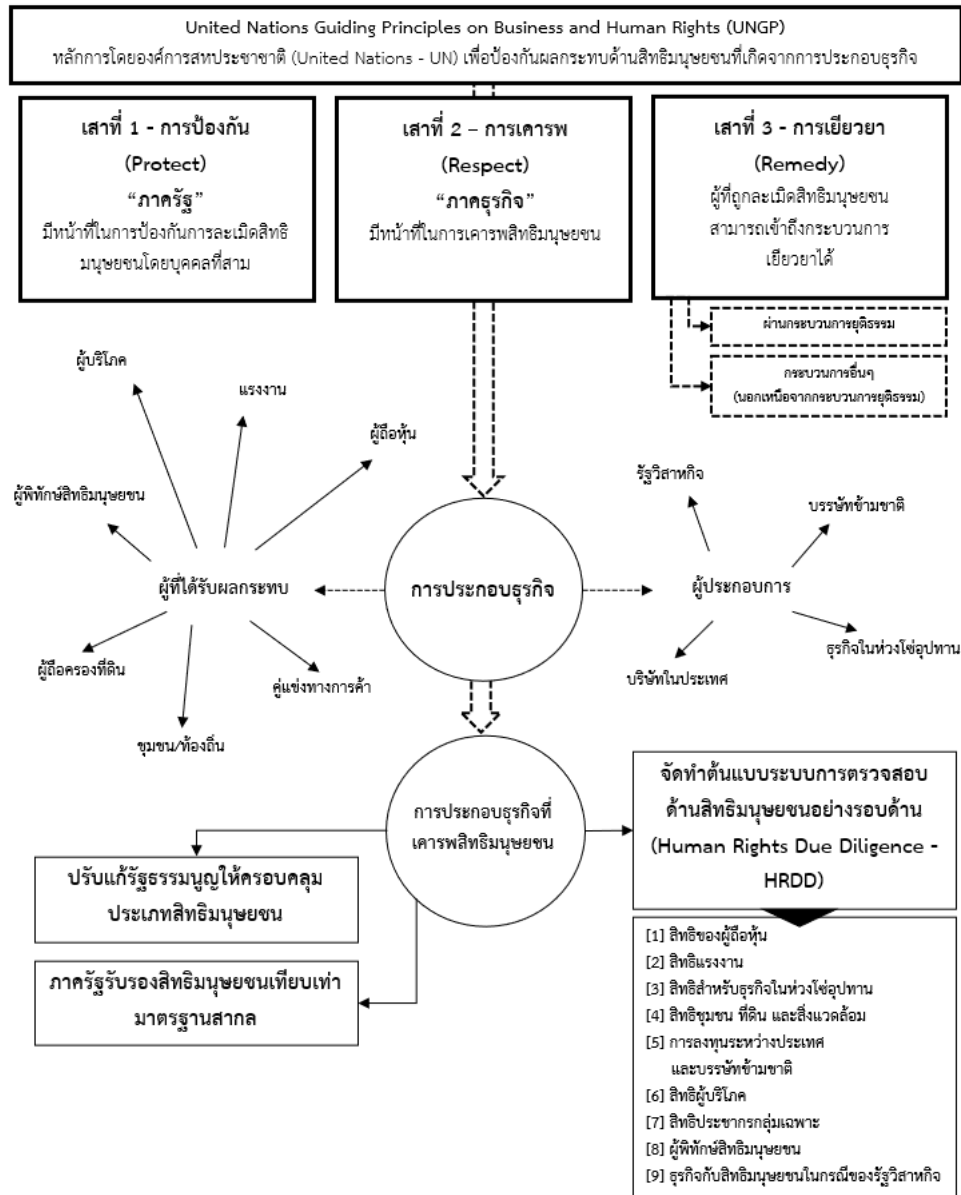
13. กรรมการรัฐวิสาหกิจควรมีหน้าที่ต้องแสดงทรัพย์สินต่อสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) เพื่อแสดงความโปร่งใสของกรรมการ

บรรณานุกรม

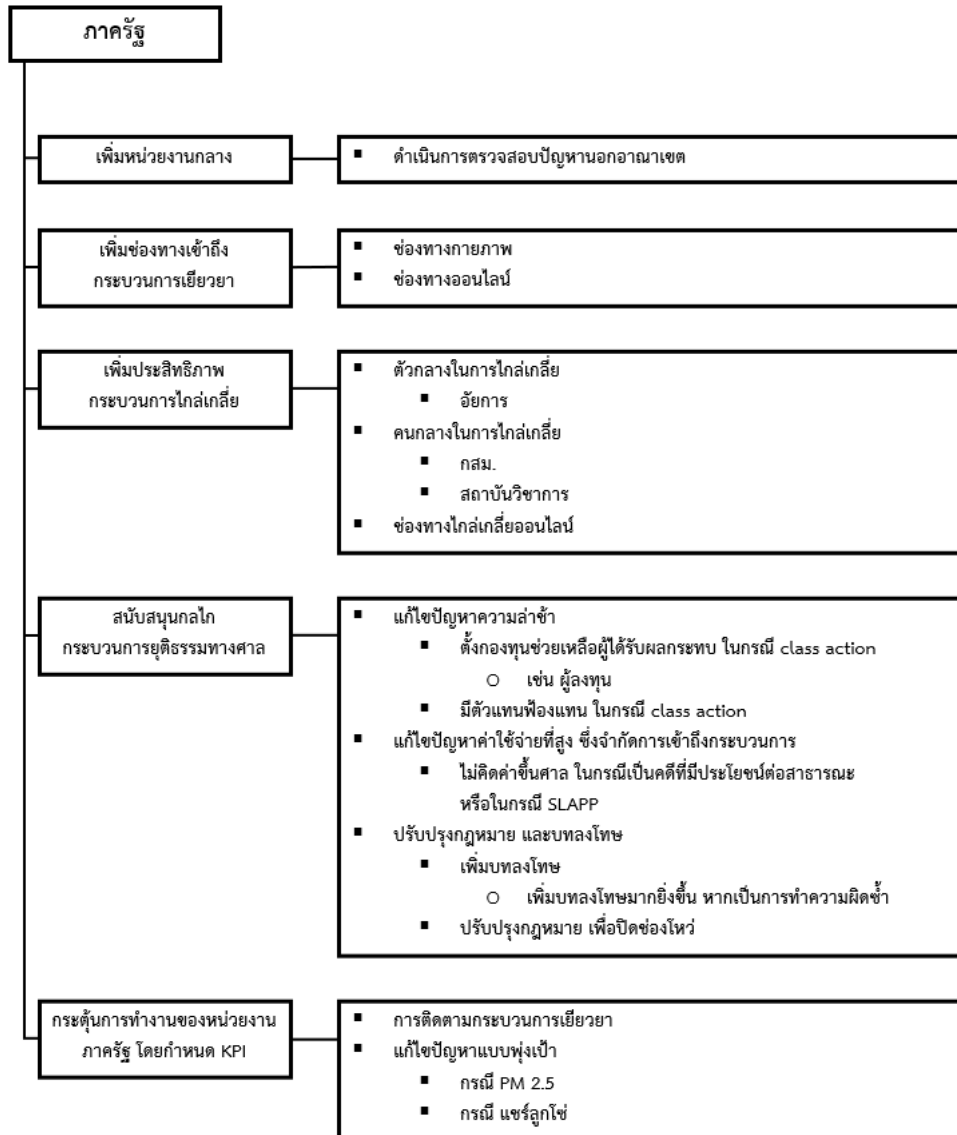
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2556). ลูกจ้างเหมาค่าแรง สะท้อนคุณภาพชีวิตแรงงานไทย. <https://tdri.or.th/2013/05/subcontract-tdri/>
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2560). โครงการศึกษาวิจัย แผนกลยุทธ์ด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชน ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2562. สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- สฤณี อาชวานันทกุล. (2559). บทบาทของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการคุ้มครองการละเมิดสิทธิมนุษยชนของภาคเอกชน. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)
- United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. (2011). Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations “Protect, Respect and Remedy” Framework. Geneva: United Nations.

สรุปสาระสำคัญของงานวิจัย

การประเมินข้อมูลพื้นฐานระดับชาติด้านธุรกิจ และสิทธิมนุษยชน
(National Baseline Assessment on Business and Human Rights) :
นโยบาย กฎหมาย และมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนของประเทศ

การเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการเยียวยา

กรอบประเด็น	ช่องว่างของกลไก (ประเด็นปัญหา)	กลไกที่ควรจะเป็น	ข้อเสนอแนะ
สิทธิของผู้ถือหุ้น	- ปัญหาการเข้าถึงข้อมูลที่ไม่เท่าเทียมกัน หรือ ข้อมูลลวง เพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากผู้ถือหุ้น - ปัญหานักลงทุนรายย่อยมีสัดส่วนการลงทุนในระดับสูงเมื่อเทียบกับนักลงทุนกลุ่มกองทุน - ปัญหาการโกงในลักษณะของแชร์ลูกโซ่ - ปัญหาความซับซ้อนของการลงทุนสมัยใหม่ - ปัญหาการขาดความชัดเจนในเรื่องของแนวปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเคารพสิทธิผู้ถือหุ้นในทุกมิติ - กลไกเยียวยาต้องดำเนินการโดยตนเองและมีปัญหาความล่าช้าของกระบวนการที่ทำให้ไม่เกิดความเป็นธรรม	- การเพิ่มโทษทางแพ่งและอาญาให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่เป็นการกระทำผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรง - มีตัวอย่างต้นแบบ Shareholder due diligence เพื่อสร้างความชัดเจนถึงแนวทางปฏิบัติที่ดีสำหรับการเคารพผู้ถือหุ้นอย่างรอบด้าน - กลไกการหนุนเสริมการลงทุนทางเลือก เพื่อคุ้มครองนักลงทุนทางอ้อม โดยสนับสนุนให้ลงทุนผ่านผู้ลงทุนที่มีความชำนาญการ - กลไกการให้ความรู้และช่วยตรวจสอบการลงทุนสำหรับการลงทุนในธุรกิจสมัยใหม่ และการลงทุนที่มีลักษณะแชร์ลูกโซ่ - กลไกการเยียวยาผ่านการสร้างกองทุนคุ้มครองผู้ลงทุน เพื่อที่จะให้ผู้ลงทุนได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นในระยะเวลาอันสั้น - ภาครัฐควรจะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนที่ได้รับความเสียหาย ในการที่	- ปรับแก้กฎหมายเพื่อเพิ่มโทษทางแพ่งและอาญาที่เกี่ยวข้อง เช่น พ.ร.บ. หลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และ พ.ร.ก. การกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 และที่แก้ไขเพิ่มเติม - กสม. และ ก.ล.ต. ควรที่จะสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีการสร้างต้นแบบ Shareholder due diligence เพื่อสร้างความชัดเจนถึงแนวทางปฏิบัติที่ดี - กระทรวงการคลังควรที่จะพิจารณากลไกสนับสนุนให้นักลงทุนรายย่อยมีการลงทุนผ่านผู้ลงทุนที่มีความชำนาญการ อาทิเช่น การสนับสนุนโดยใช้นโยบายจูงใจทางภาษี เป็นต้น - ก.ล.ต. ควรที่จะช่วยดูแลตรวจสอบธุรกิจลงทุนสมัยใหม่ทั้งหมด ในขณะที่ สคบ. ควรที่จะยกระดับการคุ้มครองปัญหาแชร์ลูกโซ่โดยกำหนดเป็น KPI ขององค์กร - ก.ล.ต. ควรที่จะก่อตั้งกองทุนคุ้มครองผู้ลงทุน เพื่อให้เกิดกลไกการเยียวยาเบื้องต้นให้กับผู้ที่ได้รับความเสียหาย โดยกองทุนอาจจะอาศัยการเก็บค่าธรรมเนียมจากการซื้อขายหุ้นเป็นแหล่งรายได้ - ปรับแก้กฎหมายให้ภาครัฐมีหน้าที่ในการป้องกันประชาชน ในกรณีที่ประชาชนที่ได้รับความเสียหายมีจำนวนมากและประสบปัญหาชนิดเดียวกัน (ฟ้องคดีแบบเป็นกลุ่ม)

กรอบประเด็น	ช่องว่างของกลไก (ประเด็นปัญหา)	กลไกที่ควรจะเป็น	ข้อเสนอแนะ
		จะสั่งฟ้องคดีแบบกลุ่ม (class action)	
สิทธิแรงงาน	- การละเมิดสิทธิที่แรงงานควรจะได้รับตามกฎหมาย - ขอบเขตอำนาจบังคับของกฎหมายยังมีความไม่ครอบคลุม - การหาจุดสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิแรงงาน กับการส่งเสริมการประกอบธุรกิจ ซึ่งในอนาคตมีแนวโน้มจะเกิดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับแรงงานจากการเกิดขึ้นของธุรกิจใหม่ และเทคโนโลยีใหม่ - ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของลูกจ้างชั่วคราวของหน่วยงานของรัฐและเอกชน ในกรณีที่มีการทำ “สัญญาจ้างเหมาบริการ” กับบุคคลภายนอก - ปัญหาการบังคับคดีในกรณีที่นายจ้างไม่จ่ายเงินกองทุนเงินทดแทน	- กลไกการตรวจสอบการละเมิดสิทธิ โดยพนักงานตรวจแรงงานควรที่จะต้องมีจำนวนที่เพียงพอ - กลไกการต่อรองผลประโยชน์โดยสหภาพแรงงานควรมีแรงงานหลากหลายกลุ่มเป็นตัวแทน	- กระทรวงแรงงานควรที่จะต้องเพิ่มงบประมาณให้มีจำนวนพนักงานตรวจแรงงานที่มากขึ้นและต้องมีการพัฒนาระบบการตรวจสอบแรงงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น - รัฐบาลควรที่จะให้สัตยาบันและปฏิบัติตามอนุสัญญาพื้นฐานของ ILO ฉบับที่ 87 และ 98 - แก้ไขกฎหมาย พ.ร.บ. แรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 ให้สิทธิการต่อรองของแรงงานเพิ่มมากยิ่งขึ้น และ พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ให้มีความครอบคลุมปัญหาการถูกละเมิดโดยเพื่อนร่วมงาน รวมถึงปรับเปลี่ยนประเภทแรงงานที่ไม่ได้มีสภาพการทำงานแบบทั่วไป - กระทรวงแรงงานควรเป็นแกนหลักในการรวบรวมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประสานงานกับหน่วยงานต่างประเทศ เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมสามารถที่จะดำเนินการกับผู้กระทำความผิดที่อยู่ต่างประเทศได้ - กระทรวงแรงงานควรแต่งตั้งคณะทำงานประจำที่มีทั้งภาครัฐ นายจ้าง ลูกจ้าง และภาควิชาการ เพื่อให้สามารถสังเคราะห์แนวทางแก้ปัญหาที่ครอบคลุม เพื่อรับมือกับประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต
สิทธิสำหรับธุรกิจ ในห่วงโซ่อุปทาน	- กระบวนการใกล้เคียงตาม พ.ร.บ. เกษตรพันธสัญญาฉบับใหม่ในภาคปฏิบัติยังมีความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องอำนาจการเจรจาต่อรอง - การรักษาความเหมาะสมระหว่าง	- ให้ความรู้กับเกษตรกรเกี่ยวกับ พ.ร.บ. เกษตรพันธสัญญา - กลไกการสนับสนุนเกษตรกรในกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท เพื่อช่วยเหลือให้เกษตรกรได้รับความเป็นธรรม	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรที่จะมีการผลักดันให้ความรู้เกษตรกรเกี่ยวกับ พ.ร.บ. เกษตรพันธสัญญามากยิ่งขึ้น - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรที่จะให้อัยการเข้ามาช่วยในกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทตาม พ.ร.บ. เกษตรพันธสัญญาฉบับใหม่

กรอบประเด็น	ช่องว่างของกลไก (ประเด็นปัญหา)	กลไกที่ควรจะเป็น	ข้อเสนอแนะ
	กฎระเบียบ กฎหมายตาม พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้า กับผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับอย่างแท้จริง - นิยามของการกระทำความผิดตาม พ.ร.บ. แข่งขันทางการค้า โดยกฎหมายของไทยจะมีการกำหนดรูปแบบความผิดในลักษณะที่จำกัด - ความเสี่ยงของทุนจีนที่จะเข้ามาทำธุรกิจในไทย อาจเกิดการครองตลาด หรือมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นได้ - ขาดการตรวจสอบภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ ว่ามีการเคารพสิทธิมนุษยชนและมีการผลักดันเรื่องการเคารพสิทธิมนุษยชนในห่วงโซ่อุปทานมากน้อยเพียงใด - ห่วงโซ่อุปทานที่สำคัญ คือสื่อและการโฆษณา มีความเสี่ยงที่จะไม่คำนึงถึงปัญหาด้านสิทธิมนุษยชน	ในกระบวนการใกล้เคียง - กลไกการพิจารณาความเหมาะสมของการบังคับใช้กฎระเบียบ กฎหมายตาม พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้า กับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับสังคม เพื่อให้การพิจารณาบังคับใช้กฎหมายมีความเหมาะสม และเกิดประโยชน์กับสังคมมากที่สุด - กลไกการพัฒนาปรับปรุง พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้า ที่จะช่วยให้มีความครอบคลุมและสามารถรองรับรูปแบบการแทรกแซงการแข่งขันที่มีความซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ ได้ - กลไกการศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง เพื่อประเมินและหามาตรการรองรับการเข้ามาของทุนจีน - การปรับปรุงกฎหมายให้มีบทลงโทษที่มีความเหมาะสมและรุนแรงมากยิ่งขึ้น รวมถึงสนับสนุนการสร้างความรู้ให้กับผู้ที่มีความเสี่ยงที่จะกระทำความผิดภายใต้ห่วงโซ่อุปทาน เพื่อให้เกิดการตระหนักว่า ตนเองสามารถมีส่วนในการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ - กลไกการประเมินคณะกรรมการแข่งขันทางการค้าเพื่อสร้างแรงจูงใจให้พิจารณา	- กระทรวงพาณิชย์ควรที่จะให้ทุนสนับสนุนวิจัย เพื่อศึกษาถึงจุดสมดุลระหว่างการบังคับใช้กฎระเบียบ กฎหมายตาม พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้า กับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับสังคม - กระทรวงพาณิชย์ควรที่จะต้องตั้งกลุ่มงานตรวจสอบจับตา ประเมินผลกระทบของการลงทุนจากประเทศจีนต่อการแข่งขันของธุรกิจไทย รวมทั้งพิจารณาถึงปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อนำไปสู่การเสนอกฎการรับมือให้กับภาครัฐ - ปรับปรุง พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้าให้มีความครอบคลุม และสามารถรองรับรูปแบบการแทรกแซงการแข่งขันที่มีความซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ ได้ - สนับสนุนกลไกการปลูกฝังให้สื่อและการโฆษณา มีการตระหนักและเคารพต่อสิทธิมนุษยชน รวมถึงปรับปรุง พ.ร.บ. คุ้มครองผู้บริโภคให้มีการเพิ่มบทลงโทษ - กำหนด KPI ให้คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า ว่าจะต้องมีการพิจารณาตรวจสอบนโยบายภาครัฐ และการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ - กสม. และ ก.ล.ต. ควรประชาสัมพันธ์ให้เกิดการตระหนักเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากกลุ่มธุรกิจภายในห่วงโซ่อุปทาน

กรอบประเด็น	ช่องว่างของกลไก (ประเด็นปัญหา)	กลไกที่ควรจะเป็น	ข้อเสนอแนะ
		ปัญหาการดำเนินการของภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ รวมถึงสื่อและการโฆษณาจากภาคส่วนต่าง ๆ	
สิทธิชุมชน ที่ดิน และสิ่งแวดล้อม	- การหาจุดสมดุลระหว่างสิทธิในการใช้ที่ดินแบบดั้งเดิมกับสิทธิในการพัฒนา - ธุรกิจยังมีการดำเนินธุรกิจที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากกลไกการตรวจสอบยังมีจุดอ่อน - การยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายภายใต้รัฐบาล คสช. - การผลักดันกฎหมายของรัฐบาล คสช. ซึ่งไม่ได้มีการรับฟังความคิดเห็นอย่างรอบด้าน - รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ตัดเอาสิทธิทางด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญออกไป - กระบวนการทำ EIA ยังมีช่องว่างบางประการ	- กลไกในการศึกษาผลได้และผลเสียอย่างรอบด้านที่ให้สมดุลระหว่างสิทธิในการใช้ที่ดินแบบดั้งเดิมกับสิทธิในการพัฒนา - กลไกการลงโทษตามกฎหมายควรที่จะมีการเพิ่มบทลงโทษอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีทำความผิดซ้ำซ้อน - กลไกการประเมินมาตรการชดเชยเงินในการดำเนินการตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่พิจารณาโดยรัฐบาล คสช. - กลไกการทบทวนพิจารณากฎหมายทางด้านสิ่งแวดล้อมที่พิจารณาโดยรัฐบาล คสช. - กลไกการรับรองสิทธิตามรัฐธรรมนูญให้มีความครอบคลุมตามหลักสากล - กลไกเสริมให้กระบวนการ EIA มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น	- คณะกรรมการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกควรที่จะให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยที่ศึกษาหาจุดสมดุลระหว่างสิทธิในการใช้ที่ดินแบบดั้งเดิมกับสิทธิในการพัฒนา - ปรับปรุงแก้กฎหมายเพิ่มบทลงโทษให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น - กสม. ควรที่จะเป็นตัวกลางในการตรวจสอบมาตรการชดเชยเงินในการดำเนินการตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่พิจารณาโดยรัฐบาล คสช. รวมถึงศึกษาทบทวนพิจารณากฎหมายทางด้านสิ่งแวดล้อมประกาศใช้โดยรัฐบาล คสช. - ปรับแก้รัฐธรรมนูญให้มีการรองรับสิทธิด้านสิ่งแวดล้อมให้มีความครอบคลุมตามหลักสากล - ออกกลไกเสริมให้กระบวนการ EIA มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ได้แก่ 1. เพิ่มระเบียบเพื่อควบคุมกระบวนการมีส่วนร่วมให้เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยเข้าร่วม 2. เพิ่มระเบียบการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารสู่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำ EIA โดยต้องให้ข้อมูลล่วงหน้า และต้องส่งถึงผู้รับโดยตรงมิใช่เผยแพร่บนเว็บไซต์เพียงอย่างเดียว 3. เพิ่มกฎหมายที่ระบุกลไกการติดตามการดำเนินงานตามรายงาน EIA รวมถึงกระบวนการติดตามภายหลังและการเยียวยาผลกระทบที่เกิดขึ้นภายหลังที่ชัดเจน

กรอบประเด็น	ช่องว่างของกลไก (ประเด็นปัญหา)	กลไกที่ควรจะเป็น	ข้อเสนอแนะ
			4. กสม. ควรจะพิจารณาและศึกษาความเหมาะสมที่จะให้ กสม. เข้ามาเป็นตัวแทนในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
การลงทุนระหว่างประเทศ และบริษัทข้ามชาติ	- ธุรกิจที่ออกไปลงทุนต่างประเทศบางส่วนยังมีความเสี่ยงที่จะเลือกใช้มาตรฐานด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศตน มากกว่ามาตรฐานสากล (มาตรฐานของประเทศต้นทาง หรือ มาตรฐานของประเทศที่พัฒนาแล้ว) - กลไกการตรวจสอบการละเมิดข้ามพรมแดนยังมีช่องว่างในการพัฒนาอยู่มาก - การทำข้อตกลงทางการค้าและการลงทุนของภาครัฐ ยังไม่ได้มีการศึกษาถึงประเด็นด้านการละเมิดสิทธิมนุษยชนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในข้อคำนึงถึง หรือเงื่อนไขข้อตกลง - ขาดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการควบคุมบริษัทและธุรกิจในต่างประเทศ การพิจารณาจัดทำมาตรการกำหนดให้ทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน (trans-boundary EIA) และมีมาตรการเฝ้าระวังต่อผลกระทบข้ามพรมแดนทางด้านสุขภาพ การเกษตร และสิ่งแวดล้อม	- กลไกตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนนอกอาณาเขตที่มีความชัดเจนในแง่ของหน่วยงานกลางและกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งหมด - กลไกการตรวจสอบผลกระทบของการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ เช่น EEC และ SEZ - การพิจารณาประเด็นด้านการละเมิดสิทธิมนุษยชนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในข้อคำนึงถึงหรือเงื่อนไขข้อตกลงในการเจรจาการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ - การสร้างตัวอย่างแนวทางปฏิบัติที่ดีสำหรับธุรกิจไทย ที่ออกไปลงทุนต่างประเทศ	- กสม. ควรทำหน้าที่ในการสนับสนุนการติดตามและตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนนอกอาณาเขต โดยเป็นส่วนกลางในการรับประเด็นปัญหาและดำเนินการตรวจสอบ - ก.ล.ต. สนับสนุนกลไกการหนุนเสริมโดยช่วยผลักดันให้มีการเคารพสิทธิมนุษยชนตลอดห่วงโซ่อุปทานในบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ และช่วยผลักดันการให้สินเชื่อที่ต้องมีการเคารพสิทธิมนุษยชน - คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก ควรกำหนดมิติทางด้านสิทธิมนุษยชนเป็นส่วนหนึ่งในเงื่อนไขการลงทุนในพื้นที่ - ภาครัฐควรคำนึงถึงมิติทางด้านการละเมิดสิทธิมนุษยชนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในข้อคำนึงถึง หรือเงื่อนไขข้อตกลงในการเจรจาการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ - กสม. ร่วมกับ ก.ล.ต. ควรจะสนับสนุนการสร้างต้นแบบแนวทางปฏิบัติที่ดีสำหรับธุรกิจไทยที่ออกไปลงทุนต่างประเทศ

กรอบประเด็น	ช่องว่างของกลไก (ประเด็นปัญหา)	กลไกที่ควรจะเป็น	ข้อเสนอแนะ
	- ขาดหน่วยงานกลางในการควบคุมดูแลกรณีเกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ		
สิทธิผู้บริโภค	- กลไกที่มีอยู่ยังไม่สามารถที่จะควบคุมประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอได้ - การขาดองค์กรอิสระที่เป็นตัวแทนของผู้บริโภคอย่างแท้จริง - รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ยังไม่ได้รับรองสิทธิของผู้บริโภคอย่างทัดเทียมกันกับมาตรฐานสากล - พ.ร.บ. คຸ້ມครองผู้บริโภคในปัจจุบันยังมีช่องโหว่ในเรื่องของความรับผิดชอบต่อสินค้าบกพร่อง กลไกการเยียวยาข้ามแดน และการไกล่เกลี่ยแบบออนไลน์ - ปัญหามาตรฐานอาหาร และสิทธิความเป็นส่วนตัวสำหรับสินค้าอันตราย	- กลไกการรับรองสิทธิตามรัฐธรรมนูญให้มีความครอบคลุมตามหลักสากล - กลไกการลงโทษตามกฎหมายควรที่จะมีการเพิ่มบทลงโทษอย่างเหมาะสม - กลไกการตรวจสอบเฉพาะเรื่องที่เน้นปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยและมีทิศทางเพิ่มมากขึ้น ซึ่งรวมไปถึงปัญหามาตรฐานอาหาร และปัญหาการละเมิดความเป็นส่วนตัวสำหรับสินค้าอันตราย - พ.ร.บ. การจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภคที่สะท้อนเสียงของผู้บริโภคอย่างแท้จริง - การออกกลไกเสริมเพื่อปิดช่องว่างของความรับผิดชอบต่อสินค้าบกพร่อง กลไกการเยียวยาข้ามแดน และการไกล่เกลี่ยแบบออนไลน์	- ปรับแก้รัฐธรรมนูญให้มีการรับรองสิทธิที่ครอบคลุมตามหลักสากล - ปรับแก้กฎหมายเพิ่มบทลงโทษให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น - ปรับปรุง พ.ร.บ. การจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภคให้มีตัวแทนผู้บริโภคเข้าไปให้ความคิดเห็น - สคบ. ควรจัดตั้งกลุ่มงานพิเศษที่ตรวจสอบเรื่องที่เป็นปัญหาลดลงและมีทิศทางเพิ่มมากขึ้น และส่วนที่เป็นปัญหาที่สำคัญอันได้แก่ ปัญหามาตรฐานอาหาร และปัญหาการละเมิดความเป็นส่วนตัวสำหรับสินค้าอันตราย - สคบ. ควรผลักดันการออกกฎหมายเพื่อปิดช่องว่างในการคุ้มครองผู้บริโภค ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อสินค้าบกพร่อง กลไกการเยียวยาข้ามแดน และการไกล่เกลี่ยแบบออนไลน์
สิทธิประชากรกลุ่มเฉพาะ	- การถูกเลือกปฏิบัติบนฐานของเพศ สภาพร่างกาย และอายุ โดยมีสาเหตุสำคัญจากทัศนคติเชิงลบ และการขาดความเข้าใจที่ถูกต้อง	- กลไกคุ้มครองและเยียวยาปัญหาการถูกเลือกปฏิบัติบนฐานของเพศ สภาพร่างกาย และอายุ ควรจะมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น	- ออก พ.ร.บ. การเลือกปฏิบัติต่อบุคคล เพื่อให้สามารถฟ้องร้องกรณีถูกเลือกปฏิบัติให้เป็นคดีแพ่ง หรือคดีปกครอง และสามารถเรียกร้องการเยียวยาได้

กรอบประเด็น	ช่องว่างของกลไก (ประเด็นปัญหา)	กลไกที่ควรจะเป็น	ข้อเสนอแนะ
ผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชน	- ปัญหาการป้องกันการฟ้อง SLAPP - ปัญหานักปกป้องสิทธิมนุษยชนมีแนวโน้มที่จะถูกข่มขู่ ทำร้ายร่างกาย หรือเหตุอื่น ๆ เช่น การข่มขู่และการอุ้มหาย	- การนิยาม “นักปกป้องสิทธิมนุษยชน” ให้ชัดเจน - ปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย กฎระเบียบ นโยบาย และมาตรการต่าง ๆ เพื่อปิดช่องว่างของกลไกในการพิทักษ์ผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชน - เข้าร่วมเป็นภาคีสันติสัญญาสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และร่วมมือกับกลไกสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติและภูมิภาคเพิ่มขึ้น	- ปรับปรุง พ.ร.บ. คຸ້ມครองพยาน - สำนักนายกรัฐมนตรีควรออกกฎหมาย หรือระเบียบเกี่ยวกับมาตรการคຸ້ມครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน - กระทรวงยุติธรรม และ กสม. ควรเร่งผลักดันร่าง พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุ้คนลสูญหาย พ.ศ. - กระทรวงยุติธรรมและกระทรวงมหาดไทยควรทบทวนและยกเลิกกฎหมาย กฎระเบียบ คำสั่งใด ๆ ที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนกำหนดเงื่อนไขเพื่องดเว้นโทษให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐ - พิจารณาแก้ไขกฎหมายให้พนักงานอัยการ สามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มแทนกลุ่มผู้เสียหายได้ - กรมคຸ້ມครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมควรเยียวยาเหยื่อและผู้เสียหายตามปญญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความยุติธรรมแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบตามความเหมาะสมและเพศสภาวะ - ศาลและกระทรวงยุติธรรมควรสนับสนุนการฟ้อง Anti-SLAPP โดยยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลที่เกิดขึ้น - ปรับแก้คดีฟ้องร้องหมิ่นประมาทบางประเภทจากทั้งแพ่งและ/หรืออาญา ให้เป็นเพียงแค่แพ่ง - เข้าเป็นภาคีสัญญาว่าด้วยการคຸ້ມครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ - สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้องกับปญญญาว่าด้วยผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชน

กรอบประเด็น	ช่องว่างของกลไก (ประเด็นปัญหา)	กลไกที่ควรจะเป็น	ข้อเสนอแนะ
			- จัดทำคู่มือสำหรับนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ - บรรจุประเด็นผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชนในแผน สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4
ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในกรณีของรัฐวิสาหกิจ	- ยังพบปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเด็นสิทธิชุมชน ที่ดินและสิ่งแวดล้อมโดยรัฐวิสาหกิจ - ยังพบประเด็นปัญหาการละเมิดในที่ทำงาน หรือสวัสดิการของลูกจ้าง	- ภาครัฐ ควรมีกลไกที่กำหนดให้รัฐวิสาหกิจมีการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนในการประกอบธุรกิจ รวมถึงมีการผลักดันการเคารพสิทธิมนุษยชนไปยังห่วงโซ่อุปทานของตน อีกทั้งยังควรที่จะเป็นกลุ่มองค์กรต้นแบบที่มีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน - ควรมีกลไกสนับสนุนการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนสำหรับคู่ค้าของภาครัฐ	- สนับสนุนให้ภาครัฐกำหนดให้รัฐวิสาหกิจจะต้องมีการคุ้มครองในประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน ทั้งการดำเนินธุรกิจเอง และในธุรกิจห่วงโซ่อุปทานที่เกี่ยวข้อง - กำหนดเงื่อนไขการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง และการทำสัญญากับภาครัฐ - การกำหนดมาตรการป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนในโครงการการลงทุนของรัฐวิสาหกิจและธุรกิจไทยในต่างประเทศและสนับสนุนให้มีการจัดทำการตรวจสอบผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน

เพื่อให้เกิดการสนับสนุนการประกอบธุรกิจที่เคารพสิทธิมนุษยชนและมีการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพ หากมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนขึ้น ตามประเด็นปัญหาและกลไกที่ควรจะเป็น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภาคส่วนต่างๆ ควรจะต้องมีการดำเนินการสนับสนุนการประกอบธุรกิจที่เคารพสิทธิมนุษยชน โดยรายชื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและข้อเสนอแนะในการดำเนินการสามารถสรุปในรูปของตารางได้ดังนี้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ
1. กสม.	- ร่วมกับ ก.ล.ต. ในการจัดทำตัวอย่าง HRDD สำหรับสิทธิผู้ถือหุ้น และสำหรับธุรกิจที่จะไปลงทุนต่างประเทศ - ประชาสัมพันธ์ให้ตระหนักถึงผลกระทบของการดำเนินธุรกิจของตนที่ส่งผลกระทบต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน (เช่น ดำเนินการร่วมกับสมาคมผู้ประกอบการสื่อ หรือบุคคลที่มีชื่อเสียง) - ตรวจสอบกฎหมายและข้อยกเว้นของรัฐบาล คสช. ที่ผ่านมา ว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขและเยียวยา - ติดตามประเด็นปัญหาแบบพุ่งเป้า: มุ่งเน้นสิ่งที่เกิดในพื้นที่ EEC โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การลงทุนใหม่ที่กำลังจะเกิดขึ้น
2. สคบ.	- คัดกรองและเยียวยาแบบพุ่งเป้า: ปัญหาแชร์ลูกโซ่ คุณภาพอาหาร สินค้าอัจฉริยะ
3. ก.ล.ต.	- ร่วมกับ กสม. ในการจัดทำตัวอย่าง HRDD สำหรับสิทธิผู้ถือหุ้น และสำหรับธุรกิจที่จะไปลงทุนต่างประเทศ - ร่วมกับกระทรวงการคลังในการวางมาตรการสนับสนุนให้ผู้ลงทุนรายย่อยลงทุนผ่านผู้เชี่ยวชาญการลงทุนเพิ่มขึ้น - คัดกรองและเยียวยาแบบพุ่งเป้า: ปัญหาแชร์ลูกโซ่ - จัดตั้งกองทุนเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายเบื้องต้น (สำหรับกรณีที่ไม่ได้เป็นผลจากการดำเนินธุรกิจที่ไม่ประสบความสำเร็จโดยทั่วไป) - การฟ้องแทนโดยภาครัฐ กรณีคดีที่ก่อให้เกิดความเสียหายแบบกลุ่ม - ผลักดันการเคารพสิทธิมนุษยชนในห่วงโซ่อุปทานสำหรับธุรกิจในตลาดหลักทรัพย์
4. รัฐบาล	- ให้สัตยาบันและปฏิบัติตามอนุสัญญาพื้นฐานของ ILO ฉบับที่ 87 และ 98 - สนับสนุนการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อพิจารณารองรับปัญหาแรงงานในอนาคต - ปรับแก้รัฐธรรมนูญเพื่อรองรับสิทธิให้สอดคล้องกับหลักการสากล โดยควรพิจารณาการปรับแก้ที่หมวด 5 (หน้าที่ของรัฐ) และหมวด 6 (แนวนโยบายแห่งรัฐ) - กำหนดหน่วยงานหลักที่จะดูแลและติดตามปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนนอกอาณาเขตประเทศไทย - ให้สัตยาบันอนุสัญญาระหว่างประเทศ ว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ รวมถึงการให้มีกฎหมายการนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และให้มีการเยียวยาแก่ครอบครัว - กำหนด KPI ให้มีการเคารพสิทธิมนุษยชนเป็นเป้าหมายดำเนินการของรัฐวิสาหกิจ
5. กระทรวงการคลัง	- ร่วมกับ ก.ล.ต. ในการวางมาตรการสนับสนุนให้ผู้ลงทุนรายย่อยลงทุนผ่านผู้เชี่ยวชาญการลงทุนมากยิ่งขึ้น
6. กระทรวงแรงงาน	- เพิ่มจำนวนผู้ตรวจแรงงานให้มีความพอเพียงในการตรวจสอบปัญหา - ติดตามปัญหาแบบพุ่งเป้า: ปัญหาอำนาจต่อรองแรงงาน ปัญหาการถูกละเมิดโดยผู้ร่วมงาน ปัญหาแรงงานที่ไม่ได้มีรูปแบบการทำงานทั่วไป และปัญหา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ
	แรงงานที่ผู้กระทำความผิดอยู่ต่างประเทศ - ปัญหาการถูกเลือกปฏิบัติในที่ทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับประชากรกลุ่มเฉพาะ
7. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	- ติดตามประเด็นปัญหาแบบพุ่งเป้า: กระบวนการใกล้เคียงในภาคปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อเกษตรกร
8. กระทรวงพาณิชย์	- ติดตามประเด็นปัญหาแบบพุ่งเป้า: จักรวรรดิการลงทุนจากจีน - การเจรจาการค้าในอนาคตควรมีหลักการการเคารพสิทธิมนุษยชนในการประกอบธุรกิจร่วมด้วย
9. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	- ปรับปรุงกฎระเบียบ EIA ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบภายหลังการจัดตั้งโครงการ
10. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม	- ติดตามประเด็นปัญหาแบบพุ่งเป้า: ปัญหาการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล
11. คณะกรรมการแข่งขันทางการค้า	- ตรวจสอบนโยบายภาครัฐและการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจและสิทธิมนุษยชน
12. สมาคมผู้ประกอบการสื่อ บุคคลที่มีชื่อเสียง	- ประชาสัมพันธ์ให้ตระหนักถึงผลกระทบของการดำเนินธุรกิจของตนที่ส่งผลกระทบต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน
13. หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ	- พิจารณาปรับปรุงกฎระเบียบในกระบวนการยุติธรรม ทั้งในแง่ของประเภทของคดี (การฟ้องแพ่ง/อาญา หรืออย่างใดอย่างหนึ่ง) ความหนักเบาของโทษ การยกเว้นค่าขึ้นศาล การป้องกันโดยภาครัฐ เป็นต้น - ผลักดันการเคารพสิทธิมนุษยชนสำหรับคู่ค้าของภาครัฐ เช่น การมีกฎระเบียบที่ชัดเจนถึงมาตรการลงโทษ และมาตรการหนุนเสริมสำหรับธุรกิจที่เป็นคู่ค้าของภาครัฐที่ละเมิด หรือเป็นธุรกิจที่มีการวางกรอบการเคารพสิทธิมนุษยชนที่ดีเยี่ยม โดยให้คะแนนเพิ่มหรือลดตามความเหมาะสมในกระบวนการคัดเลือก เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550

อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคารบี) ชั้น 6-7

120 หมู่ที่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

โทรศัพท์: 02-141-3800

สายด่วนร้องเรียน: 1377

เว็บไซต์: <http://www.nhrc.or.th>

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)

565 ซอยรามคำแหง 39 เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ 10310

โทรศัพท์: 02-718-5460

โทรสาร: 02-718-5461-2

เว็บไซต์: <http://www.tdri.or.th>